

Kesekli Tarla
İletişim Yayınları'ndan...

gazete duvar
kitaP.

SAYI: 119 YIL: 3

BORIS VIAN

VIAN
BORIS
VIAN
BORIS
VIAN
BORIS
VIAN

4

İnsanın 'kötü' hâlleri:

İkurtadlam

Beyza Ertem

12

Direnışte tek tabanca: Boris Vian

Metin Yetkin

26

Savaş karşıtı bir şarkının hikayesi: Sayın Başkan...

Dilara Sakalhoğlu

38

Schadenfreude çağı

Ali Bulunmaz

49

Şeref Motel: Nesilden nesile değişim

Sinem Gündem

21

Günlerin Köpüğü: Boris Vian'ın 'tuhaf' romanı

Cécilia Bourgault-Pous Çeviren: İpek Özgür

30

Kallokain: Artık düşünceler de yargılanabilecek

Esin İleri

44

Yeni bir ceza sistemi: Uyumak

Okan Çil

53

Bilinmezliğin tedirgin insanları:

Durmuş Saatler Dükkânı

Suzan Bilgen Özgün

Sayı: 119 | Temmuz 2020

Yayın Sahibi**AND Gazetecilik ve Yayıncılık,
San. ve Tic. A.Ş. adına**
Vedat Zencir**Genel Yayın Yönetmeni**

Ali Duran Topuz

**İcra Kurulu Başkanı ve
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü**

Ömer Araz

Yazı İşleri Müdürü

Anıl Mert Özsoy

Görsel Yönetmen

Özgür Akkaya

Katkıda BulunanlarBeyza Ertem, Metin Yetkin,
Dilara Sakallıoğlu, Esin İleri,
Ali Bulunmaz, Okan Çil,
Sinem Gündem, Suzan Bilgen Özgün,
Cécilia Bourgault-Pous, İpek Özgür**Yönetim Yeri:**Maslak Mahallesi Ahi Evran Cad.
Nazmi Akbacı İş Merkezi 233-234
Sarıyer/İstanbul
Santral (212) 3463601, Faks (212)
3463635
e-mail: info@gazeteduvar.com.tr
Duvar Kitap'ta yayımlanan yazı,
haber ve fotoğrafların her türlü telif
hakkı AND Gazetecilik ve Yayıncılık
Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir. İzin
alınmadan, kaynak gösterilmeden ve
link verilmeden iktibas edilemez.

Merhaba,

Bu hafta kapağımıza dünya edebiyatının önemli isimle-
rinden Boris Vian'ı taşıdık.Vian'ın öyküleri, farklı perspektiflerden yeniden
ve yeniden okumaya açık metinler. Kötülük problemi ise,
bu odaklardan yalnızca bir tanesi. Yazar merkezli bir
yaklaşımla, Vian'ın hastalığının ve arzuladığı değeri
görememesinin kendisinde yarattığı öfkeyi öyküleriyle
dışa vurduğunu söylemek mümkün. Yarattığı bu "haller",
aslında bildiğimiz bir şeyi, insanın ıstırap çektiği bu
dünyada kötülüğe ne derece eğilimli olduğunu hepimize
çok kuvvetli bir şekilde gösteriyor.Beyza Ertem, Cécilia Bourgault-Pous, İpek Özgür, Dilara
Sakallıoğlu ve Metin Yetkin, dosya kapsamında Boris
Vian'ın edebiyatındaki dönemeçleri, şiirindeki direniş
öznesini ve metinlerindeki arka planı incelediler.Tiffany Watt Smith'in kaleme aldığı Schadenfreude Nüvit
Bingöl çevirisiyle Kolektif Kitap tarafından yayımlandı.
Smith, kaleme aldığı kitapla çağımızın önemli bir
gerçeğine ve sorununa dokunurken görme, kendisini
gösterme ve hatta zaman zaman karşıdakini düşman
kabul etmenin ağır bastığı bu kalınlık çağında, hayli ince
bir dokunuşla karşımıza çıkıyor. Ali Bulunmaz yazdı.Mike McCormack'ın yedi yılda tamamladığı
romanı "Komadan Notlar", Ayrıntı Yayınları tarafından
yayımlandı. McCormack, kullandığı dipnotlar sayesinde
iç içe geçmiş sarmal bir örgüyle inşa ettiği psikolojik kur-
gu romanında, aile olmayan bir aileyi, erdemli yaşamaya
çalışan bir babayı, varoluş kaygısı çeken bir çocuğu
anlatıyor. Okan Çil inceledi.İşveçli şair ve yazar Karin Boye'nin 1940 tarihli distopik
romanı Kallokain, Sevdâ Deniz Karalı'nın İngilizceden
çevirisi ve Hakan Bıçakçı'nın önsözüyle İthaki yayınları
tarafından basıldı. Adolus Huxley'nin Cesur Yeni
Dünya'sından 8 yıl sonra, George Orwell'in 1984'ünden
ise 9 yıl önce yayımlanan kitap, Biz, Cesur Yeni Dünya
ve 1984 ile birlikte yirminci yüzyılın en önemli dört
distopyasından biri kabul ediliyor. Esin İleri yazdı.Sinem Gündem ve Suzan Bilgen Özgün bu sayımıza
katkıda bulunan diğer isimler oldular.Marifet iltifata tabidir.
İyi okumalar.

Anıl Mert Özsoy

İnsanın 'kötü' hâlleri: Kurtadam

Boris Vian'ın öyküleri, farklı perspektiflerden yeniden ve yeniden okumaya açık metinler. Kötülük problemi, bu odaklardan yalnızca bir tanesi. Yazar merkezli bir yaklaşımla, Vian'ın hastalığının ve arzuladığı değeri görememesinin kendisinde yarattığı öfkeyi öyküleriyle dışa vurduğunu söylemek mümkün. Yarattığı bu “hâller”, aslında bildiğimiz bir şeyi, insanın ıstırap çektiği bu dünyada kötülüğe ne derece eğilimli olduğunu hepimize bir kez daha gösteriyor.

Beyza Ertem

“

Boris Vian'ın 13 öyküsünden oluşan "Kurtadam", Birsel Uzma'nın çevirisiyle İthaki Yayınları tarafından yeniden basıldı.

Kurtadam, Boris Vian,
Çev: Birsel Uzma, 152 syf.,
İthaki Yayınları, 2020.

Boris Vian'ın 13 öyküsünden oluşan "Kurtadam", Birsel Uzma'nın çevirisiyle İthaki Yayınları tarafından yeniden basıldı. Çok yönlü bir yazar olan Boris Vian, öykülerinde insanın binbir hâlimden, en çok da "kötü" hâllerinden sahneler sunuyor. Bu küçük "ân parçaları"nı birleştirdiğimizde ortaya tek ve büyük bir mesele çıkıyor: İnsanın kötü yüzü yahut kötülüğün insan yüzü.

Kalp rahatsızlığı çok küçük yaşlardayken onu yakaladığı için zor bir hayat geçiren Boris Vian, yaşadığı dönemde arzuladığı değeri görmemiş ve bu nedenle daha sonra takma isimle eserler yayımlamış bir yazar. Bir mühendis olan Vian, yazarlığın yanında sanatın farklı dallarıyla da ilgiliydi; müzisyen ve oyuncuydu. "Kurtadam"-da dikkatimi çeken ilk şey, Vian'ın film çeken bir yönetmen edasıyla insan hayatından kesitler sunmuş olması. Yazarın bu tercihi, sanata olan ilgisiyle açıklanabilir. Bu bağlamda, ânlar yahut parçalar olarak bahsedebileceğimiz bu kesitler, dikkatli bir okurun zihninde elbette bütünleşecek, öykülerin tematik açıdan ortak bir çizgide ilerlediği keşfedilecektir. Öyle ki "kötülük", bu öykülerin üzerine bir karabasan gibi çökmüş durumda.

KÖTÜLÜK PROBLEMİ

"Kötülük", bir problem olarak Antik Yunan'dan bugüne dek tartışılmıştır. Sokrates, kötülüğün bilgisizlikten kaynaklandığını ileri sürerken öğrencisi Platon kötülüğün kaynağını insanın yaptığı yanlış seçimlerde arar. Augustinus'a göre ilk günah/ilk kötülük, Âdem'in Tanrı'nın buyruğuna "bilinçli bir biçimde" karşı çıkmasıyla ortaya çıkar. Aiskhylos bir defa ortaya

“

Boris Vian'ın öyküleri, farklı perspektiflerden yeniden ve yeniden okumaya açık metinler. Kötülük problemi, bu odaklardan yalnızca bir tanesi. Yazar merkezli bir yaklaşımla, Vian'ın hastalığının ve arzuladığı değeri görememesinin kendisinde yarattığı öfkeyi öyküleriyle dışa vurduğunu söylemek mümkün.

çıkılmış bir kötülüğün asla yok olmayacağını savunur. Belki de en çok yinelenen görüş, kötülüğün “iyilik eksikliği”nden doğması meselesidir. “Kötülük” ve “insanın kötülüğü”, J.P. Sartre ve Albert Camus'nün şekillendirdiği Varoluşsal Kötülük Probleminin de etkisiyle 20. yüzyıl sanat eserlerinde azımsanamayacak bir biçimde karşımıza çıkar. Günümüzde de kötülüğün estetik çerçevede ele alındığını ve özellikle edebî metinlerin bu odakta incelendiğini görüyoruz.

Kuramsal çalışmalarda “kötülük”; genellikle doğal kötülük, ahlakî kötülük ve metafizik kötülük şeklinde tasnif edilmekte.¹ Bunlardan doğal kötülük insan iradesi dışında gelişen, ahlaki kötülük iyi olanın eksikliğinden beslenen, metafizik kötülük ise doğanın kendi düzenindeki kusurlardan doğan kötülük biçimleri. Boris Vian'ın öykülerinde yer alan kişiler, bu kategorilerden ahlakî kötülük ve metafizik kötülüğe yakın durmakta. Kimi zaman doğal kötülükle eş anlamda kullanılan “Metafizik kötülük” için Leibniz kaynak olarak “salt kusurluluğu” yani “eksikliği” gösterir.² Bu eksiklik doğanın bizzat kendisindedir ve insana mutlaka acı verir. İnsan çektiği acıyla birlikte kötülüğe yönelmektedir. Yine de, “denetimimizin ötesinde olan bu kötülükler”³ insan müdahalesine kapalıdır. “Ahlakî kötülük” ise eğer kasıtlı bir biçimde gerçekleştiriliyorsa “iyi olanın eksikliği”nden kaynaklanır. “Ahlak” kavramının içi coğrafyaya, kültüre, yaşama biçimine göre farklı biçimlerde doluyorsa da tüm insanlığın ortak bir biçimde “ahlakî” bulduğu davranışlar da söz konusudur. Bu kötülük biçimi genellikle insanın diğer insanlarla ilişkisi bağlamında değerlendirilir. Kötülük yapan insan,

1-Ürün Şen Sönmez, Türk Romanında Kötülük (Başlangıçtan 1950'ye), İstanbul, Yitik Ülke Yayınları, 2016, s. 14

2-Gottfried Wilhelm Leibniz, Teodize, Çev. Kaan H. Ökten, Cogito Dergisi, S:86, Bahar 2017, s. 35.

3-A. R. Mohapatra, Philosophy of Religion: An Approach to World Religions, New Delhi, Sterling Publishers, 1990, s. 59.

“

**Boris Vian'ın
öykülerinde
karşımıza katiller,
üçkâğıtçılar,
hırsızlar çıkıyor.
Tam da bu noktada
devreye yine
ahlak felsefesinin
kavramlarından biri
olan “vicdan” giriyor.**

bunu özgür iradesiyle yapmaktadır ve ortaya mutlaka bir “zarar” çıkar. Yalan, hırsızlık, iftira, tecavüz, insan öldürme gibi meseleler, ahlakî kötülük örnekleridir. Badio'nun söz ettiği etik yasaları, bu tarz eylemlerin toplum tarafından nasıl karşılandığı hususunda sınırları çizen etkidir. Nietzsche ise insanın sadece bu tarz eylemlerden değil, kötülük kavramının kendisinden de sorumlu olduğunu söyler.⁴ Yani insan hem kötülüğü uygular hem ondan zarar görür hem de onu değerlendiren kişidir.

Boris Vian'ın öykülerinde karşımıza katiller, üçkâğıtçılar, hırsızlar çıkıyor. Tam da bu noktada devreye yine ahlak felsefesinin kavramlarından biri olan “vicdan” giriyor. Kant'ın öğretilerinde vicdan, özgür iradeye sahip insanın iyi ve kötü arasında seçim yapmasını sağlayan unsurdur. Bir nevi yol göstericidir. Fichte'ye göre ise vicdan kaybolabilen, yitirilebilen bir şeydir. Buna sebep olan insanın yaşadıklarıdır. İnsan, doğuştan kötü değildir fakat deneyimleri bir “vicdan körleşmesi”ne sebep olabilir. Vian'ın kişileri için zannederim bu türde bir körleşmeden bahsedilebilir.

AHLAKÎ KÖTÜ: İNSAN

Kitaba adını veren öykü “Kurtadam”da, Denis adında bir kurdun, kurda dönüşebilen bir büyücü tarafından “ısırıldığını” görüyoruz. Bu olay sonucunda Denis, insana dönüşerek uyanır ve insan olmanın nasıl bir şey olduğunu deneyimler. Aslında öfkesini kontrol edemeyen büyücü tarafından bir kötülüğe maruz kalmıştır. İnsan biçimindeyken deneyimlediklerinden

4-Susan Neiman, Modern Düşünce Kötülük Alternatif Bir Felsefe Tarihi, Çev. Ayhan Sargüney, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2006, s. 251.

“

**Kitabın
ikinci öyküsü
“Altınyürek”te,
Mimile Baba’nın
altın yüreğini
çalmış Aulne’un
hayatına dahil
oluyoruz. Aulne
bunu yaparken
Mimile Baba’yı
öldürmüştür. Yani
hem bir hırsızdır
hem de bir katil.**

haz duysa bile sonunda düşündükleri, bizi kötülük problemine ve bir tür varoluşsal sorgulamaya iter; çünkü Denis insan olduğunda “ahlaki prensiplerinin” uçup gittiğine şahit olmuş, tıpkı büyüücü gibi öfke duymuştur: “Denis yeniden kurda dönüşür dönüşmez mağarasına doğru ilerlerken insan olduğu sırada yaşadığı tuhaf öfke hissi ni sorgulamaya başladı. Onun kadar yumuşak, onun kadar dingin biri, ahlaki prensiplerinin ve hoşgörüsünün uçup gidişine şahit olmuştu.” (s. 19) Burada Nietzsche’nin bahsettiği sorumluluk göze çarpıyor. Denis, kötülüğe maruz kalmış ve ardından kendi içinde de kötülüğü hissetmiştir.

Kitabın ikinci öyküsü “Altınyürek”te, Mimile Baba’nın altın yüreğini çalmış Aulne’un hayatına dahil oluyoruz. Aulne bunu yaparken Mimile Baba’yı öldürmüştür. Yani hem bir hırsızdır hem de bir katil. Üstelik polislerin kendisini takip etmesini arzulayan bir suçlu. Bu kısa öyküde Aulne’un bu takip sırasında başına gelenleri 6 yaşındaki Brise-Bonbon’un gözlerinden izliyoruz. Boris Vian, ahlakî kötülük sayılan iki farklı suç işlemiş Aulne’un son gördüğü şeyin, “günahsız” kabul edilen bir “çocuk” olmasını istemiş. Bu, oldukça dikkat çekici. Üçüncü öykü olan “Güney Surları”nda, devlet dairelerinde yaşanan usulsüzlükler, insanın salt çıkar ilişkisi, insanın yüzsüzlüğü, kaçakçılık, üçkâğıtçılık gibi meseleler ve yine cinayet yer alıyor. Sekizinci öykü “Göz Alıcı Adımlar”da, hayatını hırsızlık yaparak kazanan Clams Jorjobert ve ailesinin yaşamı bekliyor bizi. Üstelik tuhaf bir ayrıntıyla. Gavi-ale’nin onun isteklerini gerçekleştirmek için çalıp dolandırıcılık yapan eşi Jorjobert’e, bebekleri hakkında söyledikleri dikkat çekici: “Altı aylık olmasını bekleyemez misin? Çocukları çok erken çalıştırmaya başlamak lazım, omurgaları deforme oluyor.” (s. 97) Bu unsurlar da benzer biçimde ahlakî kötülüğe işaret ediyor.

“

Kitapta metafizik kötülük bağlamında değerlendirilebilecek üç öykü örneği vermek de mümkün: “Aşkın Gözü Kördür”, “Acı Bir Hikâye” ve “Düşünür”. ”

Kitapta yer alan öykülerden “Marsilya Uyanmaya Başlıyordu”, “Köpekler, Arzu ve Ölüm” ve “Röntgenci”, yine odağında cinayet olan öyküler. “Marsilya Uyanmaya Başlıyordu”-da “devrimci eğilimleri” olan bir kasap çırığının, kendi bilemediği bıçakla ilişkide olduğu kadını katlettiğine şahit oluyoruz. Bahsi geçen kadın Pelagia, bir devlet işini “cazibesiyile” halletmek üzere görevlendirilmiş ve bunu yapamayacağını anladığında küçük sevgilisinin onu öldürmesini bizzat kendisi istemiştir. “Köpekler, Arzu ve Ölüm”de bir taksi şoförünün karşı koyamadığı bir kadınla takside yaşadığı bir tür “oyun” söz konusu. Kadın, her gece şoför koltuğuna oturmakta ve ezecek bir köpek, kedi avına çıkmakta. Bu oyun en sonunda genç bir kızı ezmeye kadar varıyor. “Röntgenci”de ise Jean adında bir adamın tatil için gittiği otelde tanıştığı üç kadın tarafından “kendilerini gözetlediğini” düşünmeleri üzerine öldürüldüğünü görüyoruz. Üstelik bu sırada Jean, bir ayağı sendeleyerek otele varmaya çalışmaktadır ve yardıma muhtaçtır. Üç kadın gözünü bile kırpmadan onu yere serer ve üzerini karla kaplar. Bu öyküler, bizi, “vicdan körleşmesi”ne götürmekte. Diğer yandan, cinayetin bir unsur olarak, cinsiyet gözetmek-sizin kullanıldığını da göstermekte.

METAFİZİK KÖTÜ: YARATILIŞ

Kitapta metafizik kötülük bağlamında değerlendirilebilecek üç öykü örneği vermek de mümkün: “Aşkın Gözü Kördür”, “Acı Bir Hikâye” ve “Düşünür”. “Aşkın Gözü Kördür”, şehri saran bir sisi konu ediyor. Bu öyle bir sis ki göz gözü görmüyor, üstelik “afrodizyak etkili” olduğu düşünülüyor. Herkesin çıplak do-laştığı sokaklarda, insanlar istedikleri kişiyle

“

Acı Bir Hikâye”, kitabın en ilgi çekici öykülerinden. İntihar etmek üzere olan Flavie, şehirde bir flâneur edasıyla yürüyerek insanları izleyen Quen’le karşılaşılıyor ve öykünün bütün seyri değişiyor.....

birlikte olma özgürlüğüne sahip. Böyle bir yaşam tarzının “insanı tanrı Pan’ın imajına yaklaştıran basit ve tatlı bir hayat” (s. 60) olduğu söyleniyor. Bunun da ötesinde, vurucu bir son cümleyle karşılaşılıyor: “...sis dağıldığında, hayat mutlu devam edebildi çünkü herkes gözlerini oymuştu.” (s. 61) Bu ifadeler, insanların ancak bir sis altında özgürleşebildiğini, utanmadığını, mutlu olduğunu işaret ediyor. Bunu deneyimledikten sonra ise hayatlarına “gözleriyle görmeden” devam etmeyi tercih ettiklerini...

“Acı Bir Hikâye”, kitabın en ilgi çekici öykülerinden. İntihar etmek üzere olan Flavie, şehirde bir flâneur edasıyla yürüyerek insanları izleyen Quen’le karşılaşılıyor ve öykünün bütün seyri değişiyor. Sohbetleri sırasında Flavie’nin intiharı en ince ayrıntısına kadar planlanırken öykünün sonunda köprünün üstünde bulduğumuz kişi cebindeki tüm parayı yoksul Flavie’ye veren ve onun hâline çok içlerlen Quen oluyor. “Herkes için birisi gelir miydi tam zamanında?” (s. 112) diyor Quen, Flavie’nin hayatına dokunduğunu bilecek. Fakat kendisi için kimse gelmiyor. Yine varoluşsal sancılara, dünyanın “kendiliğinden” kaynaklanan eksikliğin yarattığı acıya şahitlik ediyoruz.

Son olarak “Düşünür”le ilgili birkaç şey eklemek istiyorum. Bu öyküde Küçük Urodonal’ın bir deha olarak görülme serüveni anlatılıyor. Onun serüvenini başlatan olay, bir rahibin Âdem ile Havva’nın dünyaya gönderilme sebebini sorması üzerine verdiği cevap. Urodonal’ın cevabı şöyle: “Yaratılış sırasındaki bir hataydı.” (s. 114) Bu cevap, bizi “ilk kötülük” olarak atfedilen olaya götürmekte ve ayrıca

“

Yazar merkezli bir yaklaşımla, Vian'ın hastalığının ve arzuladığı değeri görememesinin kendisinde yarattığı öfkeyi öyküleriyle dışa vurduğunu söylemek mümkün.

“teodise” kavramını çağrıştırmakta. Teodise, Tanrı ve kötülük ilişkisinde Tanrıyı aklayan, onu kötülük kavramından uzaklaştıran bir teoridir. Görüş belirten filozofların “Tanrı kötülüğü niçin önlemiyor, eğer her şeye yetecek güçteyse kötülüğü önlemek istemiyor mu?” gibi sorularla Tanrının adaletini tartışmasına sebep olmuştur. Öyküde bu durumla eşleşen bir cümle daha mevcut: “...insan düşünmeye alışkın değilse, sorumluluğu bir Üstün Güce atfetmeden düşünür haline gelmez ve bu gibi durumlarda en iyisi Tanrı’ya şükretmektir. (s. 113) Bu örnekler, Urodonal’ın kasabadaki diğer insanlardan “farklı” olduğunu ve ona bu nedenle “düşünür” lakabının uygun görüldüğünü gösteriyor. O, Tanrının adaletini sorgulamaktan ziyade doğrudan onun insanı kusurlu yarattığını hatta kusurun kendisinin bizzat insanın yaratılışı olduğunu işaret ediyor. Bahsi geçen “hata”, farklı biçimlerde yorumlanabilir.

Boris Vian’ın öyküleri, farklı perspektiflerden yeniden ve yeniden okumaya açık metinler. Kötülük problemi, bu odaklardan yalnızca bir tanesi. Yazar merkezli bir yaklaşımla, Vian’ın hastalığının ve arzuladığı değeri görememesinin kendisinde yarattığı öfkeyi öyküleriyle dışa vurduğunu söylemek mümkün. Yaratıldığı bu “hâller”, aslında bildiğimiz bir şeyi, insanın ıstırap çektiği bu dünyada kötülüğe ne derece eğilimli olduğunu hepimize bir kez daha gösteriyor.

Direnifte tek tabanca: Boris Vian

Boris Vian'ın, İthaki Yayınları tarafından Birsal Uzma çevirisiyle yeniden basılan, on üç öyküsünden oluşan “Kurtadam” kitabı kara mizahla örölüdür ve bu öykülerde sürrealist ifadeler oldukça fazladır. Kitabın geneline baktığımızda orta çağ bekâret kemerinin satılması, garsonun edebiyat tartışmak için masaya oturması, ağaç devirmek için İngiliz anahtarı kullanılması gibi absürt ifadelerle rastlarız. Öte yandan argoyu ve küfrü çekinmeden kullanır Vian. Satır aralarında Fransa'nın eylemsiz hâline ağıt yakarken yozlaşan Amerikan kültürünü de bu ağır diliyle hicvetmeyi de ihmal etmez.

Metin Yetkin

“

Boris Vian'ın kaleme aldığı "Kurtadam", kara mizahla örülüdür ve bu öykülerde sürrealist ifadeler oldukça fazladır.

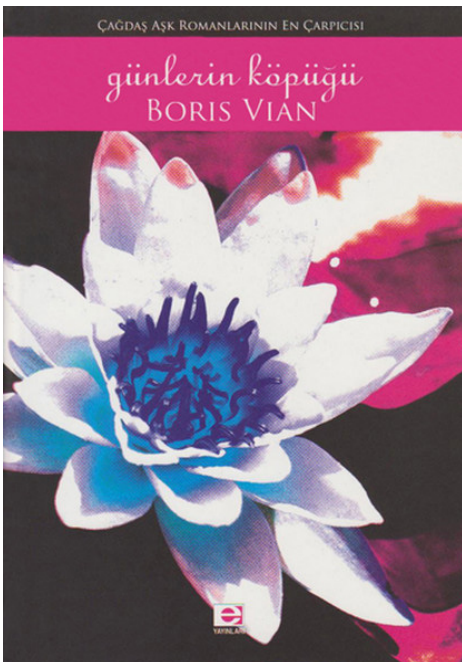
Kurtadam, Boris Vian,
Çev: Birsül Uzma, 152 syf.,
İthaki Yayınları, 2020.

Fransız yazar, şair ve müzisyen Boris Vian 10 Mart 1920’de Paris’e yaklaşık 12 kilometre uzaklıkta olan Ville d’Avray banliyösünde doğdu. İsmi annesinin izlediği Puşkin’in yazdığı “Boris Godunov” oyununun Mussorgsky’nin opera uyarlamasından aldığı rivayet edilir. Parlak zekâsı sayesinde henüz beş yaşında okuma yazmayı öğrendi. Ancak hasta bir çocuktü, küçük yaşlarda kalp rahatsızlıkları baş gösterdi. Lise yıllarında trompetle tanıştı, böylece müzik kariyerinin ilk adımını atmış oldu. 1942 yılında maden mühendisliği bölümünü bitirir bitirmez çalışmaya başladı, kalan zamanında ise hep yazmaktaydı. “Bison Ravi, Vernon Sullivan, Gédéon Molle, Hugo Hachebuisson” gibi takma isimler kullanan Boris Vian’ın 1946 yılında “Günlerin Köpüğü”, “Mezarlarınıza Tüküreceğim” ve “Pekin’de Sonbahar” adlı romanları, “Karıncalar” ve “Kurtadam” adlı öykü kitapları, “Buzlaşmış Ezgiler, Gebermek İstemiyorum” adlı şiir kitabı bitmişti. Aynı zamanda pek çok çevirisi, gazete yazıları ve tiyatro oyunu bulunmaktadır.

“Günlerin Köpüğü” yazarın muhtemelen en çok bilinen kitabıdır. Genç ve zengin Colin’in Chloe ile evlenmesini konu alır fakat Chloe’nin akciğerlerinden birinde bir nilüfer çiçeği açar, zatürre hastalığıdır bu aslında. Ne dağ havası ne de ameliyat onu tam olarak iyileştirir. Ameliyatla nilüfer alındıktan sonra bu sefer de öteki akciğerinde bir nilüfer açar. Colin, zenginliğin bir kısmını tedavi masrafları için bir kısmını ise Sartre (kitapta “Jean-Sol Partre” olarak geçer) hayranı arkadaşı Chick’in, sevgilisi Alise ile evlenmesi için harcar fakat Chick için Jean-Paul Sartre bir tanrıdır. Bu sebeple tüm parasını onun kitaplarına harcar. Durum öyle vahim bir hâl alır ki en nihayetinde Alise ünlü filozofu öldürür. Bununla yetinmeyen

Alise tüm kitapçıları yakmak ister ve çıkan yangında kendisi de ölür. Chick ise tüm parasını bitirmiş ve Sartre kitaplarını icraya gelen polislere saldırınca öldürülmüştür. Anlatısı böyle olan kitapta gelişenler absürt (“uyumsuz”) gibi gözüксе de aslında tam bir hiciv yumağı olup kara mizahın (“hümunun”) sarsıcı örneklerinden biridir. Kara mizahın açık bir tanımı yoktur fakat özünde bir nevi ortaklıktır çünkü her zaman bir kültürle bağlantılıdır. Bir ülkeden diğerine değişik kimlikleri ifade eder. Bazen bize tamamen anlaşılmaz gelir, bazen de bize dokunabilir, hatta bizi içinde bulunduğumuz toplumu analiz edene kadar allak bullak edebilir. Jean Maurel, “Felsefi hümun, düşüncenin tanrıları, rahiplerin tefekkür eden tapınakları ve Gerçek’in, İyi’nin, Güzel’in resmi yorumlarının arasında geziyor. Yerleşik hayatı reddeden, bu ele geçirilemez göçebe, aşk gibi dolaşıyor: Eros’a, güzel yıldızla gidiyor” demektedir.

'GÜNLERİN KÖPÜĞÜ'NDE YIKILANLAR

Günlerin Köpüğü, Boris Vian,
Çev: Elif Ertan, 256 syf.,
E Yayınları, 2000.

“Günlerin Köpüğü”nde de düşüncenin bilinen kalıpları, yerleşik hayatın putları burjuvaziye merkeze alarak tek tek yıkılmaktadır. Isis’in köpeği Dupont’nun doğum günü kutlaması buna bir örnektir. Bir tarafta yiyecek bulamayan insanlar ezilirken öbür tarafta bir köpek insanlaştırılmıştır. Öte yandan bu sahnede bildiğimiz şişman zenginler ve göstermelik dini motifler de göze çarpar. Zaten kilise de bir tiyatroya benzetilmiştir. Çalışmak gereksiz bir eylem olarak görülmektedir, çalışan insanlar burjuvazi tarafından aşağılanır çünkü makineler yetersizdir onlara göre. Makineler her işi yapınca insanların çalışmasına da gerek kalmayacaktır. Kapitalizmin büyüme, ilerleme gibi kavramlarıyla sınırlı sayıda kaynağı

“

Günlerin
Köpüğü”nde
düşüncenin bilinen
kalıpları, yerleşik
hayatın putları
burjuvaziyi
merkeze alarak tek
tek yıkılmaktadır.

olan bir evrende sınırsız tüketimi teşvik ederek insanları borçlandıran yapısı hicvedilir burada. Nilüfer çiçeğinden musluktan çıkan yılan balığına yahut insan kisvesine bürünmüş fareye kadar pek çok fantastik öge bulunmakla birlikte Colin’in göz kapaklarını kesmesi gibi sürrealist öğelere de rastlanır kitapta. Öte yandan çocuk esirgeme kurumlarının kasap dükkânına benzetilmesi gibi oldukça sert hicivler de vardır.

BORİS VİAN'IN YOLCULUĞU!

Benzer bir üslup içeren 1947 yılında basılan “Pekin’de Sonbahar” ise bir yolculuğu anlatır. Paris’ten Egzopotamya (“Exopotamie”) çölündeki demiryolu inşaatına uzanan bir kurgusu vardır ki çölde demiryolu yapmak gereksizdir. Açık dokulu bir roman olup Amadis Dudu, Claude Léon, Baron gibi pek çok karakter ön plana çıkar. Aslında kitabın her bölümünde ayrı bir teknik göze çarpsa da mizahi romanın, kara kurgunun, 1940’lı yılların Amerikan sineması tekniklerinin ve hatta polisiye romanın etkisi görülmektedir. Nitekim bir cinayet vakasını anlatan sahnede polisiyenin ve sinemanın etkisi baskındır, Claude ateş ettikten sonra tıpkı sinemada gördüğü gibi tabancasının namlusuna üfler. Zaten karakterlerin abartılı davranışları da bayağı filmleri anımsatmaktadır.

Amerika’ya hiç gitmemiş olmasına rağmen Boris Vian’ın Buckton’da geçen “Mezarlarınıza Tüküreceğim” kitabı ise 26 yaşındaki kütüphaneye yöneticisi Lee Anderson’ın zengin, beyaz ve küçük kızları şeytani zekasıyla baştan çıkararak hepsini elde etmesini sonra da katletmesini anlatır. Anderson bir siyah-beyaz melezidir (mulatto) fakat sarıdır ve ten rengi beyazdır.

“Beyaz Adam’ın derisine sahip olmakla onu ele geçirmek kolaylaşır, çünkü kendi benzerleriyle çenesi açılır ve kendine ihanet eder.”¹

Abisi ise siyah tenli olup beyaz bir kıza âşık olduğu için ırkçılar tarafından katledilir. Yani tüm bu eylemlerinin kökeninde bir intikam arzusu yatar. Öte yandan Anderson’ın tanıştığı iki kız kardeşten biri (Lou) onu reddedince içindeki canavar daha fazla kırbaçlanmış olur. Tüm cinayet sahnelerinin korkunç olmasına karşın Lou’nun öldürüldüğü sahne okuru oldukça zorlar.

“Sonunda vurmaya koyuldum, önce sağ yumruğumla çenesine vurdum, dişlerinin kırıldığını duydum ve devam eltim, artık bağırmasın istiyordum. Daha hızlı vurdum, eteğini yerden alıp ağzına tıktım, kafasına oturdum.”²

Zaten kitapta sıfatlı anlatım mevcut olup siyah yurttaşlar mutlaka “zenci” sıfatıyla anlatıda yer almışlardır. Anderson’ın akıbetini anlatan kitabın tüyleri diken diken eden son cümlesinde de yazar tavrından ödün vermez:

“Köyün insanları onu yine de astılar. Çünkü o bir zenciydi. Pantolonunun altında kasıkları hâlâ kabarıktı.”³

Mezarlarınıza Tüküreceğim, Boris Vian, Çev: Birsal Uzma, 136 syf., İthaki Yayınları, 2018.

1-Vian, Boris. “Mezarlarınıza Tüküreceğim”, İthaki Yayınları, 2002, s. 64

2-Age, s. 144

3-Age, s. 160.

“

Amerika'ya hiç gitmemiş olmasına rağmen Boris Vian'ın Buckton'da geçen "Mezarlarınıza Tüküreceğim" kitabı ise 26 yaşındaki kütüphane yöneticisi Lee Anderson'ın zengin, beyaz ve küçük kızları şeytani zekasıyla baştan çıkararak hepsini elde etmesini sonra da katletmesini anlatır.

Kitap birçok yerde ahlaki açıdan zararlı görülerek yasaklanmış, yine de binlerce satmıştır. Bu kitap yüzünden Boris Vian ise para cezasına çarptırılmıştır. Birçok eleştirmen kitabı "patafizik" bir kitap olarak yorumlar. Zaten patafizik edebiyatın en önemli temsilcileri arasında Boris Vian, Raymond Queneau, Jean Mollet gibi yazarlar zikredilmektedir. Patafizik, ilk defa Fransız yazar Alfred Jarry tarafından kullanılmış olup "istisnalar bilimi" olarak tanımlanmıştır. Yerleşik algının tamamen kırılmasını belirterek deyimi yerindeyse bir paralel evren tasavvuru ortaya koyar, burada fenomenler fizik-metafizik çatışması arasında şekillenir. İç dünyasında "zenci" fakat görünüşte beyaz olan Anderson bu doğrultuda tam da patafizik bir karakterdir. Gariptir ki Boris Vian 39 yaşında bu kitabın film uyarlamasının galasında kalp krizi geçirerek 1959 yılında hayata veda etmiştir.

Yine bu kitaptan sonra Boris Vian yazın çalışmalarından ziyade müzik çalışmalarına yönelmiş ve özellikle "Asker Kaçağı" ("Le déserteur") şarkısı ile büyük yankı uyandırmıştır. 1954 yılında Marcel Mouloudji konserinde ilk defa söylenen bu şarkı Vietnam işgalinin son yıllarındaki yorgun Fransa'nın Cezayir işgali için seferberlik ilân ederek sivilleri toplamasını eleştirmektedir. "Sayın Başkan" hitabıyla başlayan bir nevi açık mektup niteliği taşıyan şiir, anlatıcının askere gitmeyi reddetmesini konu edinmektedir çünkü anlatıcı ailesinin ölümünü görmüştür ve dünyaya garibanları öldürmek için gelmediğini ifade etmektedir. Bir yandan da direnmektedir, askerden canı pahasına kaçarak insanlara savaşa gitmemele-ri için yalvaracağını söylemektedir. Ancak nasıl ki Kafkaesk romandan bahsediyorsak şiirin sonundaki dört mısra Vianesk tavrın rafine bir biçimi olarak karşımıza çıkar:

“

Fransız
edebiyatında
yakın dönemlerde
sürrealizm, Dada,
yeni roman, kara
kurgu, vahşet
tiyatrosu gibi
pek çok akım
doğmuştur,
yazarların
birçoğu birbirini şu
yahut bu şekilde
etkilemiştir,
pek çok yazar üslup
ve içerik yönünden
benzerliklere
sahiptir⁴
fakat pek azı Vian
gibi sonsuz bir
direniş tavrı
göstermiştir.

“Peşime düşecek olursanız,
Jandarmalarınızı uyarın;
Benim de silahım var.
Ve ateş etmeyi biliyorum.”

BORİS VIAN'IN SONSUZ DİRENİŞİ

İşte Boris Vian'ı benzerlerinden farklı kılan budur. Fransız edebiyatında yakın dönemlerde sürrealizm, Dada, yeni roman, kara kurgu, vahşet tiyatrosu gibi pek çok akım doğmuştur, yazarların birçoğu birbirini şu yahut bu şekilde etkilemiştir, pek çok yazar üslup ve içerik yönünden benzerliklere sahiptir⁴ fakat pek azı Vian gibi sonsuz bir direniş tavrı göstermiştir. Üstelik militarizmi en kuvvetli bir biçimde eleştiren bu şiirin sonunda anlatıcının silahını göstererek sömürgeci güçlere tek başına kafa tutması tam anlamıyla Boris Vian'a özgü bir tavidir. Onu tanıyanların aklına, içinden zekâ fışkıran gözleriyle baktığı, yüzünde hem masum hem de tehditkâr bir gülümse olduğu, bacak bacak üstüne atmış vaziyette iki eliyle iki tabancanın kabzasını kavradığı fotoğraf gelecektir bir çırpıda. Bununla beraber yazarın caz sevgisi de irdelenmelidir. Caz, özellikle 1865'te köleliğin kaldırılmasıyla birlikte yaygınlaşan Blues'dan beslenerek gelişmiş, Afrika kökenli bir müzik türüdür. Genellikle “hüzün” olarak çevrilen Blues'un, Afrika cenazelerinde ön plana çıkan koyu mavi renkten türediği düşünülmektedir. Siyahi yurttaşların aşklarını, çilelerini, umutlarını anlatır. Nitekim caz da 19. yüzyılın sonlarında New Orleans'ta ilk nüvelerini vermiş, 1920'lerde olgunlaşmıştır. Zaten yazar, hayatı boyunca ırkçılık ile mücadele etmiş, hem yazı-
nına hem de müziğine bunu açıkça yansıtmıştır.

4-Belki aynı dönemlerde Louis-Ferdinand Céline'i ayrı bir yere koymak gerekmektedir. Zira kimilerine göre Fransız edebiyatına modern bir dil getiren isimdir.

“

Kurtadam'ın geneline baktığımızda orta çağ bekâret kemerinin satılması, garsonun edebiyat tartışmak için masaya oturması, ağaç devirmek için İngiliz anahtarı kullanılması gibi absürt ifadelerle rastlarız.

Bu yönleriyle asi ve direnişte tek tabancadır Boris Vian. Nitekim “Gebermek İstemiyorum” şiirinde, dâhi mühendislerden, neşeli bahçıvanlardan, dertli sosyalistlerden, kentli şehir planlamacılarından ve efkârlı düşünürlerden bahsederek insanların eylemsizliğinin ve tepkisizliğinin altını çizerek hayatın içindeki kara mizahı göstermekten de geri kalmaz. Aynı şekilde Michel Foucault da onun ölümünden sonra filizlenen 68 Kuşağı’nı değerlendirirken Fransa’nın teori ve fraksiyon içinde kaybolduğunu ve asıl 68’i eğitim almamış fakat mütemadiyen direnen Arap gençlerinde, Tunus’ta gördüğünü söyleyecektir.⁵ Onun “direnmenin ruhu” ifadesinin ete kemiğe bürünmüş hâlidir Boris Vian. Ancak ünü öldükten sonra katlanarak artmış, eserleri pek çok dile çevrildikten sonra kendinden sonraki direnen neslin kahraman figürlerinden biri olmuştur.

Boris Vian’ın, İthaki Yayınları tarafından Birsal Uzma çevirisiyle yeniden basılan, on üç öyküsünden oluşan “Kurtadam” kitabına gelirse, ilk başta bu kitap hakkında kalem oynatmanın güç olduğunu belirtmek gerekir zira kara mizahla örülü bu öykülerde sürrealist ifadeler oldukça fazladır. Kitabın geneline baktığımızda orta çağ bekâret kemerinin satılması, garsonun edebiyat tartışmak için masaya oturması, ağaç devirmek için İngiliz anahtarı kullanılması gibi absürt ifadelerle rastlarız. Öte yandan argoyu ve küfrü çekinmeden kullanır Vian. Satır aralarında Fransa’nın eylemsiz hâline ağıt yakarken yozlaşan Amerikan kültürünü de bu ağır dille hicvetmeyi de ihmal etmez.

5-<https://www.cairn.info/revue-chimeres-2014-2-page-35.htm#>

“

**Kahramanlar
zaten kötüdür, iyi
olanlar da sonradan
kötü olur. Kötülük bir
sis gibi her öykünün
iklimini sarmıştır...**

Kitaba adını veren ilk öyküde Denis adında bir kurtadamdan bahsedilir ve romantik mizaçlı Denis'nin en büyük zevki “arabaların, yağın sağanağın zaman zaman koca koca ağaçların zeytuni yansımalarını nakşettiği kaygan yokuşa tırmanmadan önce gaza yüklenişlerini seyretmektir.” (s.7) Ancak onu Siyam Büyücüsü ısıtır ve bir müddet insana dönüşür. Kimin insan kimin kurt adam olduğu karışmıştır, asıl kurt adam Siyam Büyücüsü gibi gözükmeştir. Kurtadam-insan gelgiti bu öyküye de patafizik bir boyut katar. İnsanlaşan Denis, bu süre zarfında içinde yeni bir duyguyu, öfke duygusunu keşfeder ve masumiyetini yitirir. “Onun kadar yumuşak, onun kadar dingin biri, ahlaki prensiplerinin ve hoşgörüsünün uçup gidişine şahit olmuştu.” (s.19) Zira insanlar karmaşıktır, gerçek duygularını belli etmezler, doğruyu söylemezler yahut doğruyu çarpıtarak ifade ederler. Bu yüzden beyaz zenci Anderson gibi içinde bir intikam arzusu filizlenmiştir artık. Yine bu yüzden, kötülük de önemli bir tema olarak belirlemektedir. Kahramanlar zaten kötüdür, iyi olanlar da sonradan kötü olur. Kötülük bir sis gibi her öykünün iklimini sarmıştır...

Günlerin Köpüğü: Boris Vian'ın 'tuhaf' romanı

Boris Vian'ın eserlerinde dönemin sosyo-kültürel yapısı önemli yer tutar. Günlerin Köpüğü de yazarın savaş sonrası ve Sartre'ın modern dönem zamanlarında oluşmuş önemli bir eser olarak yer tutar.

Cécilia Bourgault-Pous

Çeviren: İpek Özgür

“

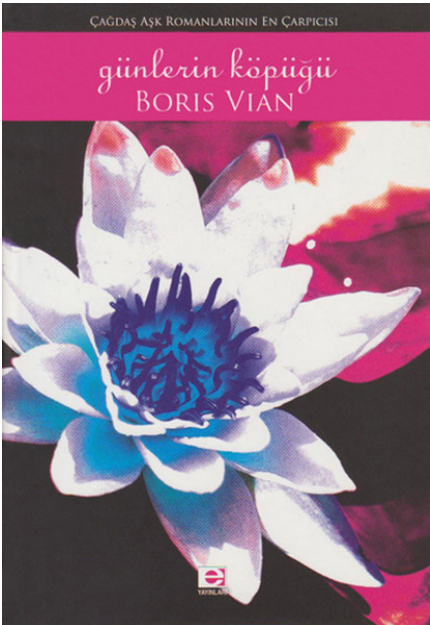
Boris Vian'ın eserlerinde dönemin sosyo-kültürel yapısı önemlidir.

Boris Vian hakkında okuyup yazdığınız ve yazarın bu eseri kaleme aldığı dönemin sosyo-kültürel yapısı hakkında biraz bilgi sahibi olduğunuz zaman, (savaş sonrası ve Sartre'ın modern dönem zamanları) sadece edebi bir analiz yapmayı bile göz ardı etmek çok zordur.

Bu çalışmanın konusu olan kısa 'kabus masalı'nı tekrar okuduktan sonra size izlenimlerimin kısa bir analizini yapmaya çalışacağım.

Genel izlenim: Evet, bu saçmalık derecesinde fantastik ve matematiksel anlamda korkunç olan hikayede her şey sürekli daha da kötüye gidiyor! Hikaye gerçekten çok şımarık bir biçimde başlıyor; Colin'i yalnızca arkadaş ortamındaki partiler, güzel kızlar, kokteyller ve ziyafetlerle dolu bir hayat yaşayan genç, züppe bir kiracı olarak görmek bana neredeyse cazip gelecekti. Ama hayır, bu güzellik ve kibir ambalajının altında, bizim Colin siyah bıyıklı gri bir fareyle konuşuyor, aşçısı turta pişirmeden önce lavaboda yılan balığı tutuyor ve üzerinde yaşayıp nefes aldığı dünya, içerisinde kendine özgü, tutarsız, saçma ama aynı zamanda da bir saat kadar mükemmel işleyen ve kendine has fiziksel ve metafizik yasalara sahip bir yaşamı barındırıyor.

Bahsettiğim tutarsızlık ve gariplik şunu kabullendiğiniz takdirde çok da rahatsız edici olmuyor: "Güneş ışınlarını kat yerlerinden yavaşça açıyordu ve güneş biraz da sakınarak kendilerinin doğrudan ulaşamadıkları yerlere ışınlarını yolluyor, yuvarlanmış ve

Günlerin Köpüğü, Boris Vian,
Çev: Elif Ertan, 256 syf.,
E Yayınları, 2000.

“

Evet, bu saçmalık derecesinde fantastik ve matematiksel anlamda korkunç olan hikayede her şey sürekli daha da kötüye gidiyor!

köpüklü açılara eğiyordu, ama simsiyah şeylere çarpıyordu ve yaldızlı bir ahtapotun ani ve sinirli bir hareketiyle bu siyah şeyleri çabucak çekiyordu. "(s.142)

Öznenin enteresanlığı başta eğlenceli görünüyor ve gerçeklikten uzak, fantastik kareleri gözümüzde canlandırarak gülümsememizi sağlıyor. Bununla beraber tuhaflık, saçmalık ve şiirsellik yavaştan etkisini göstermeye başlıyor ve okumaya devam ettikçe daha da yerleşiyor...

Şehir, gençlerin giyim tarzı, mimari, doğa ve yaşam alanları yazarın kaleminde hayat buluyor. Bunların hepsi kafa karıştırıcı bir doğallıkla, ancak en önemlisi karşı konulamaz bir mantıkla ve mekanik biçimde gerçekleşiyor. İşte benim için yavaş yavaş fantastik bir kabus dönüşen bu peri masalının rahatsız edici ve korkutucu yönü de tam olarak bu. Soğuk ve değiştirilemez mantığa sahip olaylar, tıpkı bir silindir gibi tüm konuşmaların, karakterlerin ve yaşanmışlıkların şiirselliğinin üzerinden geçerek hepsini çarpıtıyor: Tamamen orijinal ve sıklıkla da komik bir şekilde ifade edilseler de, gerçekler size daima orada olduklarını ve bunun bir peri masalı olmadığını hissettiriyor...

CHLOË'NİN İLK ÖKSÜRÜĞÜ

Dolayısıyla kendimizi, romanın yapay gerçekliğinin, felaketlerin habercisi olan bir tetikleyicinin etkisiyle paramparça olduğu bir hikayenin ortasında buluyoruz: Düğünün ardından kilise çıkışında Chloé'nin öksürmesi... İlk kez...

“

Colin zekice seçtiği bir çift beyin sinirinin emriyle sağ pazısını kasarak aralarındaki mesafeyi kısalttı.

O andan itibaren, hikayenin tamamına serpiştirilen "Jean-Sol Partre" gibi kelime oyunları ve diğer eğlenceli numaraların tetiklediği birkaç parlak kahkahayla beraber yazıda küçük, karanlık, soğuk ve nemli dokunuşlara işleyen korku ve dehşet hüküm sürmeye başlıyor.

Bu sırada yazar bize, öpmek için sevgilisine yaklaştığı zaman dostumuz Colin'in aşka yavaşça teslim oluşundan neşeli ve eğlenceli bir kesit sunuyor: "Colin zekice seçtiği bir çift beyin sinirinin emriyle sağ pazısını kasarak aralarındaki mesafeyi kısalttı."(s.56)

Burada yazarın kendini ifade etme biçimi ve stilindeki değişimin, okuyucunun ifade edilen duygunun ve açıklanan eylemin doğruluğunu takdir etmesine olanak sağlaması bir yana, tamamı gülümseyen karakterlerimize hassas ve eğlenceli bir dokunuş getirişi de açıkça görülüyor, en azından ilk bakışta! İlk karşılaşmanın heyecanı ve kahramanların saflığı, yalnızca felaketlerin başlangıcına bir işaret: evlilik, hastalık ve ölümle kurtuluş... Ne eksik ne de fazla.

En inanılmaz, en üzücü ve aynı zamanda en komik sahneler arasında Chloé'nin cenazesini saymamak olmaz... "Size Tanrı'ya yalvarmanızı öneririm, ancak korkarım ki bu kadar az para için onu rahatsız etmek de ters düşebilir"(s.232) Rahiplerin oradaki acımasızlığı çok net görülüyor ve cenaze personelinin merhametsiz olduğu iddia ediliyor. Bir cenaze sahnesinin beni üzüntü ve şaşkınlıkla karışık güldürdüğü çok nadir olmuştur... Bizi iyice mahvetmek için de, iş hayatı, insanlığın yıkıcı ve bencil saçmalıklarıyla önümüze sunuluyor.

“

Bu hikaye
tamamen gerçektir,
çünkü başından
sonuna kadar ben
hayal ettim.”

Ayrıca entelektüel veya fiziksel çalışmalar da gurur duyulacak şeyler değil: orada düşünürlerle alay ediliyor, aşçı olmak daha iyi.

Bu nedenle sosyal eleştirinin dozu yüksek, ancak başlangıcın büyüğü kasvetli bir şekilde sona ererken bile mükemmel bir şekilde eğlenceli, bulanık ve soğuk sular, Colin'in dairesini yavaş yavaş bir bataklığa çevirirken fare dahi kendisine kaçacak delik arıyor; bu hikaye, yavaş yavaş kabusla dönüşen büyüleyici dünyayı kabullendiğimiz takdirde, kafa karıştırıcı olduğu kadar büyüleyici bir hayal gücüne de sahip edebi bir serüven, tıpkı yazarın da önsözünde söylediği gibi: "Bu hikaye tamamen gerçektir, çünkü başından sonuna kadar ben hayal ettim."(s.19)

İşte böyle, sonra uyarmadı demeyin!

Alıntılar: "Günlerin Köpüğü-Boris Vian" (çev. Elif Ertan-Epsilon Yayınları 2004)

Savaş karşıtı bir şarkının hikayesi: Sayın Başkan...

Boris Vian'ın Nisan ayında yazdığı askerden kaçmayı konu alan şiiri, ilk kez 7 Mayıs 1954'de Marcel Mouloudji konserine alınıyor ve savaş karşıtı direnişin marşı haline geliyor. Dönemin siyasi koşulları göze alındığında bu derece isyankar bir şarkının ya da şiirin sansürlenmesi şaşırtıcı değil.

Dilara Sakallıoğlu

“

**Boris Vian'ın
Nisan ayında
yazdığı askerden
kaçmayı
konu alan şiiri, ilk
kez 7 Mayıs 1954'de
Marcel Mouloudji
konserine alınıyor
ve savaş karşıtı
direnişin marşı
haline
geldi.**

Yıl 1954, Fransa Vietnam Savaşının (1946-1954) son yılları. Fransa büyük bir bunalımın pençesinde, sadece Vietnam işgalinin getirdiği yorgunluk da değil bu. Başka bir sömürü sorunu, Cezayir Meselesi de kapıda.

Boris Vian'nın kaleminden çıkan “ Le Déserteur” tam da bu döneme damga vuruyor. Çünkü her ne kadar Vietnam işgalinde profesyonel ordu kullanıldıysa da, Cezayir işgalinde için gönüllüler toplanıyor ve seferberlik ilan ediliyor. Savaş karşıtı bir direnişe rağmen “ göreve icaap” zorunlu.

SAVAŞ KARŞITI DİRENİŞİN MARŞI

Vian'ın Nisan ayında yazdığı askerden kaçmayı konu alan şiiri, ilk kez 7 Mayıs 1954'de Marcel Mouloudji konserine alınıyor ve savaş karşıtı direnişin marşı haline geliyor. Dönemin siyasi koşulları göze alındığında bu derece isyankar bir şarkının ya da şiirin sansürlenmesi şaşırtıcı değil. Ancak şiirin, şarkıya çevrilmeden önce dilinin yumuşatıldığı; en bilineni son dizeleri olmak üzere bir dizi değişikliğe gidildiği önemli bir nokta.

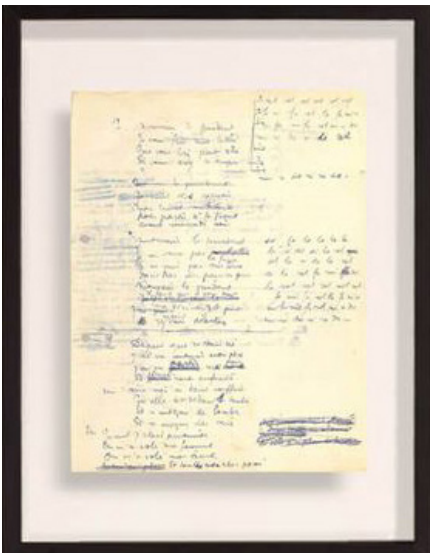
Şiir; cumhurbaşkanına yazılmış bir mektup şeklinde gelişiyor. Başlangıçta şaşırtıcı gelmese de dönemin koşulları dikkate alındığında Vian'ın alaycı tavrının dizelere yansıdığı ortada. 1954 Fransa'sında klasik parlamenter sistem hüküm sürüyor, yani aslında cumhurbaşkanının yetkileri son derece sınırlı ayrıca dönemin Fransa Cumhurbaşkanı René Coty'nin 13 tur süren uzun bir seçim sürecinden sonra seçilmiş olması da ironiyi arttırıyor.

“

Asker kaçağı son derece yalın bir üslupla askere gitmeyi reddediyor ve yine aynı yalınlıkla başka insanların da gitmesine engel olmaya çalışacağını ifade ediyor.

Ancak kullanılan dil son derece sivri. Belki de bu yüzden üzerinden yarım asırdan fazla geçmiş olmasına rağmen hala savaş karşıtı direnişin dilinden düşmüş değil. Asker kaçağı son derece yalın bir üslupla askere gitmeyi reddediyor ve yine aynı yalınlıkla başka insanların da gitmesine engel olmaya çalışacağını ifade ediyor. Bu ifadeler arasında kanını kurban etmesi gereken kişinin başkanın, hatta savaşı çözüm olarak gören otoritenin kendisi olması gerektiği söylemi oldukça cesur. Ancak belki en dikkat çekici kısım kendisi savaş karşıtı olmasına rağmen; Vian'ın peşinden gelebilecek kolluk kuvvetlere kendinin de silahlı olacağı ve ateş etmekten çekinmeyeceğini ima etmesidir.¹

Bu son dizeler sansürden kurtulmak ve şarkıyı dönemin pasifist direnişine daha uygun hale getirmek için Mouloudji'nin de ısrarıyla sonradan yeniden yazılıyor. 1955 yılında Vian'ın kendi seslendirdiği "chansons possibles et impossibles" ("mümkün ve nâmümkün şarkılar") albümünde de bu son dizelerin “ peşime düşecek olursanız, kolluk kuvvetlerinize söyleyin, benim silahım yok ve tetiği çekebilirler” şeklini aldığına şahit oluyoruz. Buna rağmen bu albümün de uzun süredir savaşta olan Fransa'a için fazla pasifist ve yenilgi taraftarı olduğuna kanaat getiriliyor ve Vian vatanhaini olmakla eleştiriliyor. Sonuç olarak şarkının ve albümün radyo ve televizyon yayını durduruluyor. Ta ki Vietnam savaşında (1955-1975) pasif direnişim marşı haline gelene kadar. Bu kırılmadan sonra çeşitli çevirileri yapılan şarkı Golf savaşında (1991) hala güncelliğini koruduğunu ortaya koyuyor. Bugün şarkının 40 dilde çevirisi mevcut.²

Kaynak: Editions des Saints Peres

1-France Musique l'histoire de Le Déserteur: <https://www.francemusique.fr/culture-musicale/l-histoire-de-le-deserteur-de-boris-vian-82352>

2-Figaro Culture l'histoire secrete d'une chanson revolte: <https://www.>

[lefigaro.fr/musique/2016/01/02/03006-20160102ARTFIG00013--le-deserteur-de-boris-vian-l-histoire-secrete-d-un-chant-de-revolte.php](https://www.lefigaro.fr/musique/2016/01/02/03006-20160102ARTFIG00013--le-deserteur-de-boris-vian-l-histoire-secrete-d-un-chant-de-revolte.php)

Sayın Başkan;
Size şayet vaktiniz olursa
Belki okuyacağınız bir mektup yazıyorum.
Askerlik celbim geçti elime,
Savaşa katılmak üzere
Çarşamba akşamından önce.
Sayın başkan,
Savaşmak istemiyorum,
Dünya'ya zavallı insanları
Öldürmek üzere gelmedim.
Amacım sizi kızdırmak değil.
Size söylemem gerekiyordu,
Kararımı verdim;
Askerden kaçacağım.
Doğduğum günden beri;
Babamın ölümünü gördüm,
Kardeşlerimin ayrılışını,
Çocuklarımın ağlayışını gördüm.
Annem çok acı çekti,
Şimdi mezarında;
Bombalarla dalga geçiyor,
Kurtçuklarla eğleniyor.

Mahkumken;
Benden karımı çaldılar,
Ruhumu, kıymetli geçmişimi çaldılar.
Yarın sabah erkenden
Kayıp yılların suratına
Kapımı kapatıp
Yollara düşeceğim .
Canım pahasına yalvaracağım
Fransa yollarında,
Bretagne'den Provence'a
Ve insanlara diyeceğim ki;
Boyun eğmeyin;
Bunu yapmayın !
Savaşa gitmeyin;
Reddedin!
Kanını vermek şartsa
Hadi kendinizinkini verin !
Uygun havari sizsiniz.
Peşime düşecek olursanız,
Jandarmalarınızı uyarın;
Benim de silahım var.
Ve ateş etmeyi biliyorum.

Kallokain: Artık düşünceler de yargılanabilecek

İsveçli şair ve yazar Karin Boye'nin 1940 tarihli distopik romanı Kallokain, Sevda Deniz Karalı'nın İngilizceden çevirisi ve Hakan Bıçakçı'nın önsözüyle İthaki yayınları tarafından basıldı. Adolus Huxley'nin Cesur Yeni Dünya'sından 8 yıl sonra, George Orwell'in 1984'ünden ise 9 yıl önce yayımlanan kitap, Biz, Cesur Yeni Dünya ve 1984 ile birlikte yirminci yüzyılın en önemli dört distopyasından biri kabul ediliyor. Dörtlü arasında bir kadın tarafından kaleme alınan tek roman olan Kallokain, devletin suç addettiği eylemleri daha düşünce aşamasındayken belirlemeye yarayan bir gerçeklik serumunu geliştiren bilim insanı Leo Kall'ın hikâyesini şiirsel bir dille, birinci tekil şahıstan anlatıyor.

Esin İleri

“

İsveçli şair ve yazar Karin Boye'nin 1940 tarihli distopik romanı Kallokain, Sevda Deniz Karalı'nın İngilizceden çevirisi ve Hakan Bıçakçı'nın önsözüyle İthaki Yayınları tarafından yayımlandı.

İsveç'in ünlü şairi Karin Boye, 40 yıllık ömrüne çok şey sığdıranlardan. 1900 yılında ülkesinin ikinci büyük kenti Göteborg'da dünyaya gelen Boye, şiir yazarak ve şiir çevirileri yaparak (yazar T S Eliot'ın çevirmenidir) başladığı yazın yolculuğuna roman yazarı olarak devam etti. İlk romanı Astarte 1931 yılında yayımlandığında İsveç'te gündem oldu. 1940 yılında yayımlanan son kitabı Kallokain ise onu dünya çapında üne kavuşturdu. Yaş gününden birkaç ay önce, 1941 senesinde bir avuç uyku hapi içerek hayatına son veren Boye'den okuyucuya beş roman ve biri ölümünden sonra basılan beş şiir kitabı kaldı.

Memleketinde daha çok şair olarak tanınan Boye, ülkesi dışında adını Kallokain romanıyla duyurdu. Kallokain, 1996 yılında, prestijli Hugo Ödülleri'nin geçmişe dönük verilen Retro-Hugo ödülü kapsamında 1940 senesinde basılan kitaplar içinde finalistler arasında yer almış ama birinciliği, ne yazık ki, A.E. Van Vogt'un Slan adlı romanına kaptırmıştı. Geçtiğimiz sene Penguin Yayınevi'nden çıkan yenilenmiş çevirisiyle kendinden yeniden söz ettiren Boye'nin bu romanı, şimdi de Sevda Deniz Karalı'nın İngilizceden çevirisi ve Hakan Bıçakçı'nın önsözüyle İthaki Yayınları tarafından basıldı. Adolus Huxley'nin Cesur Yeni Dünya'sından 8 yıl sonra, George Orwell'in 1984'ünden ise 9 yıl önce yayımlanan bu kitap, Biz, Cesur Yeni Dünya ve 1984 ile birlikte yirminci yüzyılın en önemli dört distopyasından biri kabul ediliyor. Dörtlü arasında bir kadın tarafından kaleme alınan tek roman olan Kallokain, devletin suç addettiği eylemleri daha düşünce aşamasındayken belirlemeye yarayan bir gerçeklik serumunu geliştiren bilim insanı Leo Kall'ın hikâyesini birinci tekil şahıstan anlatıyor.

“

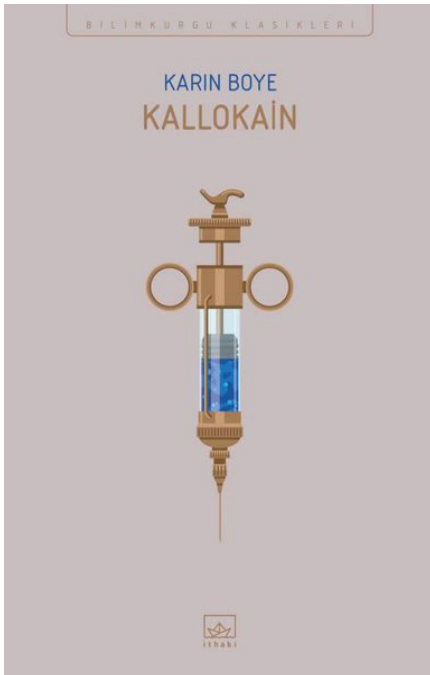
Karin Boye,
kendisini sosyalist
olarak
tanımlıyordu. Anti-
militarist ve anti-
faşist
örgütü Clarté'nin
İsveç şubesinin,
diğer
adıyla Svenska
Clartéförbundet'in
kurucu
üyelerinden biriydi.

ANTİ FAŞİST MÜCADELEYLE GEÇEN BİR HAYAT

Karin Boye, kendisini sosyalist olarak tanımlıyordu. Anti-militarist ve anti-faşist örgütü Clarté'nin İsveç şubesinin, diğer adıyla Svenska Clartéförbundet'in kurucu üyelerinden biriydi. Anatole France, Bertrand Russell, Upton Sinclair, H. G. Wells ve Stefan Zweig gibi üyeleri olan Clarté, Birinci Dünya Savaşından sonra anti militarist düşünceleri benimseyen Fransız yazar Henri Barbusse tarafından kurulmuştu. Yazar ve sanatçılardan oluşan örgüt, 1926 yılında dağılmasına kadar sosyalist ve pasifist fikirlerini, iki haftada bir çıkan Clarté dergisinde paylaşmıştı.

Fransa seksiyonunun lağvolmasından sonra bile etkisini sürdüren akım, 1930'lu yıllarda Brezilya'dan Norveç'e birçok ülkede öğrenciler tarafından yeniden canlandırılmıştı. İsveç'te sosyalist öğrencilerin 1921'de faaliyete geçirdiği örgütün alt başlığı “Enternasyonalizmin zaferi için entelektüel dayanışma birliği” idi ve her ülkenin vatandaşlarının aynı zamanda dünyanın vatandaşlığına sahip olması gerektiğini savunuyordu.

Eleştirmenler Kallokain'in ortaya çıkma sürecinde, Karin Boye'nin Sovyetler Birliği'ne yaptığı üç haftalık eğitim turu ve 1932-33 yılında Berlin'de Nazizmin yükselişine şahit olmasının etkilerini vurgulasa da Boye yazarken en çok Franz Kafka'dan etkilendiğini belirtir. Romanı kaleme aldığı 1940 yazında, Norveç işgal edilmiş, İsveç ise totaliter rejimlerle çevrili bir halde işgal korkusuyla

Kallokain, Karin Boye,
Çev: Sevda Deniz Karalı, 200 syf.,
İthaki Yayınları, 2020.

“

Hikâyenin
geçtiği
Dünyadevlet
görünürde
herkesin
eşit olduğu bir
ülke. Kıyafetlerin
üstünde rütbe
belirten birkaç
çizgi hariç
herkes aynı
kıyafetleri
giyiyor, aynı
yemekleri yiyor,
aynı büyüklükte
evlerde
yaşıyor.

yaşamaktaydı. Zaten yazar bize bu korku ortamını kitabın her satırında hissettiriyor. Boye, romanı editörüne gönderirken mektubuna “Bir daha bu kadar karanlık bir şey yazmayacağıma söz veriyorum” yazdı ve sekiz ay sonra intihar etti.

HER ŞEY KONTROL ALTINDA

Hikâyenin geçtiği Dünyadevlet görünürde herkesin eşit olduğu bir ülke. Kıyafetlerin üstünde rütbe belirten birkaç çizgi hariç herkes aynı kıyafetleri giyiyor, aynı yemekleri yiyor, aynı büyüklükte evlerde yaşıyor. Herkes birbirine “Silah Arkadaşı” diye hitap ediyor. Çocuklar yedi yaşından itibaren ailelerinden alınıp toplama kamplarında askeri eğitim görüyor ve ailelerini haftada bir-iki gün ziyaret edebiliyorlar. Şehirler işlevlerine göre ayrılmış, Kall da mesleğine uygun olarak Kimya Şehri No. 4’te yaşıyor. Ailelerinden başka mesleklerde görevlendirilen çocuklar başka şehirlere gidip ailelerini bir daha ömür boyu göremiyor. Ülkenin en büyük sorunlardan biri doğum oranlarının düşmesi, Orwell’in 1984’ündeki gibi seks ancak üremek için yapılan bir faaliyet, kadınlar ise devlete asker doğurmaktan başka işlevi olmayan araçlar, Kall’ın eşi Linda’nın da dediği gibi, yalnızca yeni erkekler yaratabildikleri ölçüde değerliler.

Kameralar (Polis Gözü) ve mikrofonlar (Polis Kulağı) yatak odalarına kadar girmiş. Özel hayat diye bir şey yok. Evlerde hizmetçiler/yardımcılar samimiyet kurulmaması için sık sık değişiyor ve konuşulan yapılan her şeyi raporluyorlar; kapıcıların görevi de rapor tutup apartmana giren çıkkanı bildirmek. Paranoya hüküm sürüyor. Kimse birbirine güvenmiyor. Karı-kocalar bile birbirini ihbar ediyor, her eylem raporlanıyor, herkes fişleniyor.

“

Dünyadevet'te
protestonun esamisi
okunmuyor.
İnsanlar fark edilir
korkusuyla devlete
karşı
düşünmeyi bile göze
alamıyorlar.

İnsanlar asansörlerde konuşmaya bile çekiniyor, çünkü ses ve görüntü kaydı yapılmayan asansörlerde konuşulduğunu duyan kapıcılar ya da komşular, devletten bir şey gizlendiğini düşünerek ihbarda bulunuyorlar. Devletten sakladığı hiçbir şey olmadığını ispatlarcasına herkes yalnızca kameraların, mikrofonların, hatta şahitlerin önünde konuşuyor. Öyle ki, misafırlığe gittiği bir evde tek kişinin bulunması insanları strese sokabiliyor, gizli kapaklı işler çevirmediklerini kanıtlamak için hiç tanımadıkları bir komşuyu eve çağırıp konuşmalara şahit olmasını rica ediyorlar.

Dünyadevet'te protestonun esamisi okunmuyor. İnsanlar fark edilir korkusuyla devlete karşı düşünmeyi bile göze alamıyorlar. Dünyadevlet'in hoş karşılamadığı bir düşünceyi ezkaza ifade edenler Propaganda Bakanlığı tarafından uyarılıyor ya aynı kişileri toplayıp ya da radyo yayını aracılığıyla özür dilemek zorunda bırakılıyorlar. Böyle baskıcı bir ortamda geçiyor Kallokain.

IN VINO VERITAS

“Düşüncelerden ve duygulardan sözler ve eylemler doğar. O halde bu düşünceler ve duygular nasıl olur da bireye ait olabilir? Bütün silah arkadaşları Devlet'e ait değil mi? O halde düşünceleri ve duyguları da Devlet'e ait olmayacak da kime ait olacak? Önceden bunları kontrol etmek imkânsızdı, şimdi ise ihtiyacımız olan aracı bulduk.”

“

Zamyatin'in Biz'inin matematikçi kahramanı D-503 gibi, Leo Kall da bir bilim insanı, bir kimyager. Düzene bağlılığıyla övünen, sorgulanmasına tahammül bile edemeyen anti-kahraman Leo Kall kendi adından yola çıkarak Kallokain adını verdiği bir doğruluk serumu geliştirir.

Kallokain'de hikâyeyi birinci tekil şahıstan, kimyager Leo Kall'ın ağzından dinliyoruz. Belki de kaleminden okuyoruz desek daha doğru olur, çünkü bu roman Leo Kall'ın elyazması hatıratı şeklinde yazılmış. İlk sayfalarda, 20 yıldan uzun süredir mahkûm olarak yaşadığı hapisshaneden yazdığını anlatan bilim insanı, o güne kadar yaşadıklarını ve Kallolain'in yaşama geçiş sürecini bize kişisel ve psikolojik öğeleri ortaya çıkaran bir anlatımla aktarıyor.

Zamyatin'in Biz'inin matematikçi kahramanı D-503 gibi, Leo Kall da bir bilim insanı, bir kimyager. Düzene bağlılığıyla övünen, sorgulanmasına tahammül bile edemeyen anti-kahraman Leo Kall kendi adından yola çıkarak Kallokain adını verdiği bir doğruluk serumu geliştirir. Cesur Yeni Dünya'da insanları itaatkârlaştıran Soma gibi bir maddedir bu. Akolün olmadığı, sarhoşluğun nasıl bir şey olduğunun bir efsane gibi kulaktan kulağa aktarıldığı Dünyadevlet'te yaşayan Leo Kall, geliştirdiği bu serumu şaraba benzetir; yan etkileri olmadan insanı rahatlatıp dilini çözen, aklındakileri söylemesini sağlayan ama şarabın aksine damardan enjekte edilen bir sıvı. Devletine son derece bağlı olan Kall'ın geliştirdiği serum sayesinde, artık kimse gerçeği inkâr edemeyecek, eğer kaldıysa, son özel hayat kırıntıları da devlete ait olacaktır. Kall bundan dolayı büyük gurur duymaktadır.

Devletin izniyle, Gönüllü Fedakârlık Hizmeti'nde görevli, numaralandırılmış insanlar üzerinde testler uygulanır.

“

Kallokain verilen kişilerin, bilinçlerini kaybetmeden, yalnızca rahatlamış bir şekilde düşüncelerini ifade etmekte, sorulan sorulara samimiyetle cevap verdiği görülür ve Dünyadevlet Kallokain'i vatandaşlar üzerinde uygulamaya karar verir...

Kallokain verilen kişilerin, bilinçlerini kaybetmeden, yalnızca rahatlamış bir şekilde düşüncelerini ifade etmekte, sorulan sorulara samimiyetle cevap verdiği görülür ve Dünyadevlet Kallokain'i vatandaşlar üzerinde uygulamaya karar verir. Gazeteler “Artık düşünceler de yargılanabilecek” başlığını atar. Orwell'in 1984'ünde, “suçdüşün” (crimethink) işleyenler “düşüncepolisi” tarafından yakalanıp, işkence görüp, “düzeltilmeye” çalışılırken Kallokain'in dünyasında suç işlemeyi düşünenlerin ya da Dünyadevlet'i eleştirenlerin hapse atılmasına ya da ölüm cezasına çarptırılmasıyla amaçlanıyor.

'ADIMIZ YOK, BİR ÖRGÜT DEĞİLİZ.
SADECE VARIZ'

“El sıkışıyorlardı! Bir insan daha ne kadar delirebilir! Sağlığa korkunç zararlıdır bu; bir de o kadar samimi bir şeydi ki ben utandım. Bir insanın vücuduna öyle bilerek dokunmak.! Eskiden kullanılan ve yeniden canlanan bir selamlama şekli olduğunu ama istemeyenlerin yapmak zorunda olmadığını söylediler.”

Kallokain denemeleri sırasında bir grup insanın Dünyadevlet'e karşı olduğu ortaya çıkar. Araştırmacılar onlardan “deliler tarikatı” diye bahseder, şeytani deliler tarikatı. Doğruluk serumunun etkisinde söylenenlere göre 15-20 kişilik gruplar halinde evlerde toplanan bu muhalifler garip davranışlar sergilemektedir. Sessizce otururlar, el sıkışırlar, birbirlerine güvenmeyi öğrenmek için yan yana, aynı

“

Kitap giderek hızlanan bir sona sahip. Gazete bir sabah “Artık düşünceler de yargılanabilecek” manşetini atar. Leo Kall vicdanıyla güreşmeye devam eder. Okuyucu, bu uyanış bir yere varacak mı, diye düşünürken, hikâye ütopyaaya dönebileceği noktada, insanın içini sızlatan bir gerçeklikle, en incesinden 194 sayfalık bir distopya ortaya çıkar.

odada ellerinde bir bıçakla uyurlar. Ve şarkı söylerler, “asosyal şarkılar”. Yalnızca marşların olduğu Dünyadevlet’te bu durum son derece garip karşılanır: “Melodisi de vardı ama dünyada hangi asker o melodiyle uygun adım yürür, bilmiyorum.” Vicdan muhasebesi yapmaya başlayan Kall, itiraf edemese de o müziği duyabilmeyi deliler gibi arzulamaya, muhaliflerin toplandığı düşünülen Çöl Şehri’yle ilgili rüyalar görmeye başlar...

Kitap giderek hızlanan bir sona sahip. Gazete bir sabah “Artık düşünceler de yargılanabilecek” manşetini atar. Leo Kall vicdanıyla güreşmeye devam eder. Okuyucu, bu uyanış bir yere varacak mı, diye düşünürken, hikâye ütopyaaya dönebileceği noktada, insanın içini sızlatan bir gerçeklikle, en incesinden 194 sayfalık bir distopya ortaya çıkar. Kitabın devamıyla, sonuyla ilgili bilgi vermeden yazmak çok zor. O nedenle kitabı merak eden okuyucularla, Kallokain hakkında sohbet edebilmek ümidiyle, bu 20. Yüzyıl klasiğini her edebiyatseverin okumasını diliyorum.

Schadenfreude çağı

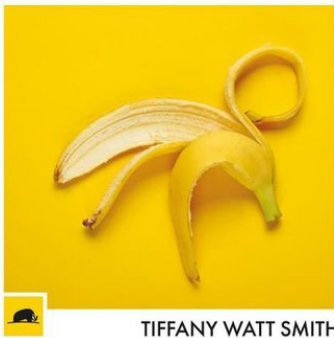
Tiffany Watt Smith'in kaleme aldığı Schadenfreude Nüvit Bingöl çevirisiyle Kolektif Kitap tarafından yayımlandı. Smith, kaleme aldığı kitapla çağımızın önemli bir gerçeğine ve sorununa dokunurken görme, kendisini gösterme ve hatta zaman zaman karşıdakini düşman kabul etmenin ağır bastığı bu kalınlık çağında, hayli ince bir dokunuşla karşımıza çıkıyor.

Ali Bulunmaz

“

**Tiffany
Watt Smith'in
kaleme aldığı
Schadenfreude
Nüvit
Bingöl çevirisiyle
Kolektif Kitap
tarafından
yayımlandı.**

Schadenfreude
başkasının talihsizliğinden duyulan keyif

TIFFANY WATT SMITH
Türkçe Nüvit Bingöl

**Schadenfreude-Başkasının
Talihsizliğinden Duyulan Keyif,**
Tiffany Watt Smith,
Çev: Nüvit Bingöl, 160 syf.,
Kolektif Kitap, 2020.

Almanca zor fakat güzel bir dil; hemen her duyguyu, durumu ve eylemi, birbirine eklenmiş ya da birbirinden türetilmiş marşandiz misali kelimelerle tek seferde anlatmaya olanak veriyor.

Tiffany Watt Smith imzalı kitabın adı böyle bir kelimededen oluşuyor: “Schadenfreude.” “Schaden”, “zarar” veya “hasar” verme anlamında. “Freude” ise “sevinç” ya da “mutluluk” demek. İkisinin birleşimi, başkalarının zarar görmesine sevinme veya kitabın alt başlığındaki gibi “başkalarının talihsizliğinden duyulan keyif” diye çevrilebilir.

Smith, kaleme aldığı kitapla çağımızın önemli bir gerçeğine ve sorununa dokunurken görme, kendisini gösterme ve hatta zaman zaman karşısındaki düşman kabul etmenin ağır bastığı bu kalınlık çağında, hayli ince bir dokunuşla karşımıza çıkıyor. Eksikliklerimizi, aşağılık komplekslerimizi veya mutsuzluklarımızı bertaraf etmek ya da en azından bir süreliğine halının altına süpürmekten ve bir gruba ait olmak ya da yalnız kalmadığımızı bilmek için başkalarının ayağının takılmasından, başarısızlığından ve “foyalara” bel bağlayışımızdan; düşünmekten ya da karşılaşmaktan kaçtığımız kusurlarımızdan, fesatlıklarımızdan ve garazlerimizden bahsediyor yazar.

FIRTINALI DENİZDEKİ GEMİYİ İZLEMEK

Queen Mary Üniversitesi, Duygular Tarihi Merkezi'nde çalışan Smith'ten söz edeceksek Schadenfreude'ya ışık tutabilecek Duygular Sözlüğü'nü anmak gerek. Duygu-dil bağlantısına atıf yapmakla kalmayan Smith'in, dünyayı anlama ve anlatma imkânlarına yoğunlaştığı bir kitaptı bu.

“

Smith, kaleme aldığı kitapla çağımızın önemli bir gerçeğine ve sorununa dokunurken görme, kendisini gösterme ve hatta zaman zaman karşıdakini düşman kabul etmenin ağır bastığı bu kalınlık çağında, hayli ince bir dokunuşla karşımıza çıkıyor.

Kelimelerle ruh hâllerinin ilişkisini, hâletiruhiyeyle anlamlandırmanın ve bunu iletmenin bağlantısına odaklanan yazar; duyguların oluşturmundan aktarımına ve çeşitli dönemlerde onlara yüklenen anlamlara nörolojik, felsefi, politik ve kültürel pencerelerden bakmıştı. Hatta giriş yazısını şu cümleyle bitirmişti: “Duygularımızı anlatırken gerek duyduğumuz şey sözcükleri azaltmak değil, daha fazlasına ihtiyacımız var.” İşte Duygular Sözlüğü, böyle bir bolluğu getirip koymuştu önümüze.

Schadenfreude ise keskin viraj; Duygular Sözlüğü’nden bir maddeyi çekip çıkararak genişleten Smith, sözcüğü ya da duyguyu önceki kitabında şöyle tanımlamıştı: “Birine karşı doğrudan kötü niyetli olmak ya da birini aşağılamaktansa başkasının kötü şans karşısında hissedilen gayrimeşru keyif.” Yani Romalı Lucretius’un dediği gibi “Fırtınalı denizde savrulan gemiyi, kıyıda güvenle izlemekten hoşlanma” duygusu ve “başımıza gelmeyen talihsizlikleri görmenin tatlılığı” bu.

BİR ZAFER HİSSİ VE İSTEMSİZ MUTLULUK

Çağımızı “başarı”, “rekabet”, “performans” ve “verim” belirlediğine göre herkesin birbirinin rakibi olması gayet doğal. Daha hızlı olmak, daha fazla bahsedilip beğenilmek ve “en iyi” olmaya uğraşmak zamanımızın gereklilikleri, hatta zorunlulukları.

Hâl böyle olunca başkasının “başarısızlığı”, bizim için bir moral-motivasyona, anlık eğlenceye ve bir umuda dönüşüyor. İşte Schadenfreude, böyle bir duyguya karşılık geliyor.

“

Queen Mary
Üniversitesi, Duygular
Tarihi Merkezi'nde
çalışan Smith'ten
söz edeceksek
Schadenfreude'ya ı ışık
tutabilecek Duygular
Sözlüğü'nü anmak
gerek. Duygu-dil
bağlantısına atıf
yapmakla kalmayan
Smith'in, dünyayı
anlama ve anlatma
imkânlarına
yoğunlaştığı bir
kitaptı bu.

Smith'in ifadesiyle inatçı haz ve huzursuzluklardan beslenen bu duygu; fiyaskolar, felaketler ve talihsizlikler karşısında insanın yüzünde tuhaf bir gülümsemeye ve onun altında gizli bir tatmin filizlenmesine yol açıyor.

The Guardian'daki bir yorumda geçen “Schadenfreude Çağı” ifadesi, acaba seneler önce Nietzsche'nin dediği gibi “iktidarsızların intikamı” diye yorumlanabilir mi?

Çağ, Schadenfreude olarak nitelenebilir mi ya da nitelense bile bu, “iktidarsızların intikamı” mıdır, o tartışılır. Smith, uzmanlığını konuşturarak meseleye yaklaşıyor: “Schadenfreude, ahlaki katılığın aksine duygusal esneklik kapasitemizin ve birbiriyle çelişkili görünen düşünce ve hisleri, aynı anda zihnimizde tutma yeteneğimizin bir delilidir. Schadenfreude ile duygudaşlık, bazen savunulduğu gibi birbirini dışlayan tepkiler değildir, aynı anda her ikisi de hissedilebilir.”

Bir yıkımın, kazanın, trajikomik bir durumun ve kişiyi karşısındakilere rezil eden bir eyleminin, bunlara tanık olanlarda ya da onları izleyenlerde heyecan verici bir hezeyan doğurabilir. Bu hezeyanın, hazla ve tatminle buluşması Schadenfreude'yı yaratır. Bugünlerde internet mecralarında milyonlarca kez izlenen “komik” videoların, farkında olmasak da bizlerde doğurduğu duygu bu. Smith'e göre bu videolarda Schadenfreude, şakanın nahoşlaşmasıyla ya da tadının kaçmasıyla başlıyor.

“

The
Guardian'daki bir
yorumda geçen
“Schadenfreude
Çağı” ifadesi, acaba
seneler önce
Nietzsche'nin dediği
gibi “iktidarsızların
intikamı” diye
yorumlanabilir mi?

Bunlar dışında bedensel ya da fiziksel yetersizliklere, acı çeken birine veya sakarlıklara gülme, felaket anlarını güvenli bir mesafeden izlemekten haz duyma, “aşağı konuma düşenler karşısında zafer hissi yaşama”; beğendiğiniz artistik patinajcının rakibi hata yaptığında keyif alma ya da “karşı takımın en önemli oyuncusu sakatlandığında hissedilen istemsiz mutluluk sancısı” gibi Schadenfreude örnekleri de var.

'NEŞE VE RAHATLAMA HİKÂYESİ'

Kuralları ihlal eden birinin uyarılmasındaki adalet hissi ile güruh adaleti arasındaki ayrım ise yazara göre münasebetsizlik potansiyeli barındıran Schadenfreude'nın, gücünü ve sınırlarını belirlerken beraberinde bir soru getiriyor: “Âdil bir ıstırap ile âdil olmayan ıstırap arasındaki çizgi üzerinde, genelde bir uzlaşma yoktur ve çizginin yeri sürekli değişir. Bu da şu soruya yol açar: Başkalarının ne hak ettiğine nasıl karar verebiliriz?”

“Âdil olan”ın ölçüsünün nasıl ve neye göre belirleneceğine dair tartışma sürerken Smith, kibrin ve kendini beğenmişliğin; “yanlış yapanın”, bunun bedelini ödediğini görmenin yarattığı keyfin de Schadenfreude'yi beslediğini hatırlatıyor. Haksızlık edenin pişmanlığını, yaşayacağı dehşeti ve kafa karışıklığını kollamak, üstelik bunu başkalarıyla paylaşmak da Schadenfreude'ya dâhil. Aynı şekilde, “ben” ve “diğerleri” ayrımıyla veya “Benim başarılı olmam yetmez, başkaları da başarısız olmalıdır” öğüdüyle ve başkalarının bizden iyi olmasıyla ortaya çıkan haset de...

“

Âdil olan"ın ölçüsünün nasıl ve neye göre belirleneceğine dair tartışma sürerken Smith, kibrin ve kendini beğenmişliğin; "yanlış yapanın", bunun bedelini ödediğini görmenin yarattığı keyfin de Schadenfreude'yi beslediğini hatırlatıyor.

“Ünlüleri insan olarak görmek istediğimizden değil, onların oyun dışı kalmasını izlemek için” şatafata gölge düşüren ayrıntıların eşelenmesi de Schadenfreude'nin bir parçası. Benzer şekilde, çalışma ortamındaki patrona saygı ritüellerinin, dayanışmanın ve rekabetin tuhaf karışımı veya bir politikacının başına gelen talihsizliğin, muhalifleri tarafından memnuniyetle izlenmesi de...

Geçici zafer hissi veren ve rakiplerin hatasının ya da “başarısızlığının” geniş kitlelere ulaşmasını sağlayan Schadenfreude'nin, Smith'in deyişiyle “alışkanlık hâline geldikçe tartışmayı engelleme, karşı tarafı susturma ve muhalefeti ortadan kaldırma” gibi yönleri açığa çıkabiliyor.

Smith; Schadenfreude, bir kusur gibi görünse de ona muhtacız diyor. Herkesin kendi hatasında bulabileceği “neşe ve rahatlama hikâyesi” barındırdığından, “başarısızlığı” ve “hüsranında” kimse'nin yalnız olmadığını gösterme imkânı taşıyor Schadenfreude. Kısacası o, trajedi ve komediye aynı anda yansıtan; hayatın bu iki yönüyle hepimizi yüzleştiren bir ayna.

Yeni bir ceza sistemi: Uyumak

Yazar Mike McCormack'ın yedi yılda tamamladığı romanı "Komadan Notlar", Ayrıntı Yayınları tarafından yayımlandı. McCormack, kullandığı dipnotlar sayesinde iç içe geçmiş sarmal bir örgüyle inşa ettiği psikolojik kurgu romanında, aile olmayan bir aileyi, erdemli yaşamaya çalışan bir babayı, varoluş kaygısı çeken bir çocuğu anlatır.

Okan Çil

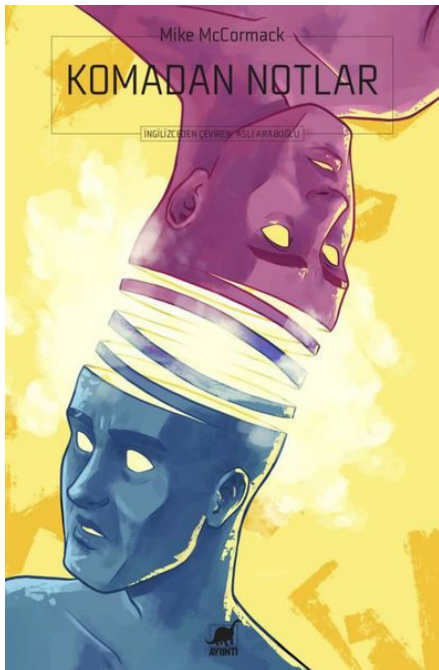
“

Mike McCormack'ın yedi yılda tamamladığı romanı "Komadan Notlar", Ayrıntı Yayınları tarafından yayımlandı.

1965'te Londra'da doğan Mike McCormack, çocukluğunu ve ilk gençliğini kendi ülkesinde, İrlanda'da geçirir. Küçük bir kasabada, efsanevi Croagh Patrick Dağı'nın eteğindeki bir çiftlikte büyüyen McCormack, içinde yaşadığı atmosferden oldukça etkilenir ve ilk öykülerini bu yıllarda yazmaya başlar.

Aslı Araboğlu'nun çevirdiği, Ayrıntı Yayınları etiketiyle basılan Komadan Notlar, McCormack'ın dilimize çevrilen ilk kitabı. Bu yüzden de yazarla ilgili pek bilgi sahibi değiliz. Ancak bu sadece Türkiye'ye has bir durum değil, McCormack pek tanınan bir kalem değil. Tam da bu yüzden onun için “utanç verici şekilde ihmal edilmiş bir yazar” yakıştırmaları yapılır.

BEYİN ÇÜRÜTME MEDİTASYONU

Komadan Notlar,
Mike McCormack,
Çev: Aslı Araboğlu,
192 syf., Ayrıntı Yayınları, 2020.

Komadan Notlar, bilim kurgu romanı olarak geçse de bildik bilim kurgu atmosferinin epey dışında bir dünya sunar. Uzay, galaktik savaşlar, büyük teknolojik gelişmeler, güçlü silahlar vs. yoktur içinde. Hemen hemen günümüzde geçer ve aile olmayan bir aileyi, erdemli yaşamaya çalışan bir babayı, varoluş kaygısı çeken bir çocuğu karşımıza çıkarır.

İrlanda'nın küçük bir kasabasında, orta halli bir gelirle çiftçilik, hayvancılık yapan Anthony O'Malley, günün birinde yurt dışına gider ve kötü şartlardaki bir yetimhanede barınan, kir pas içindeki onlarca çocuktan birini, JJ'yi (John Joe) 2000 dolar karşılığında evlat edinir. Çocuk yetiştirme konusunda pek bilgisi yoktur, tek bildiği iyi niyeti ve

“

McCormack pek tanınan bir kalem değil. Tam da bu yüzden onun için “utanç verici şekilde ihmal edilmiş bir yazar” yakıştırmaları yapılır.

sevgisidir. Bir de buna komşularının desteği eklenince JJ sağlıklı şartlar altında büyümeye başlar. Ancak esas sorun işte burada ortaya çıkar.

JJ, yetimhaneden 2 yaşında alınan bir çocuk olduğunu başından beri bilmektedir ve bu, yani terk edilmenin getirdiği psikolojik çöküntü, onun hayatının temel belirleyeni olup çıkar. Gerek babası Anthony’yle gerek yakın dostu Owen’la gerekse de sevgilisi Sarah’yla olan ilişkisinde, aslında hayatın kendisiyle yaşadığı problemlerle hep bu terk edilme basamağının üstünden konuşur.

Okulun en zeki öğrencisi, civarın parlayan yıldızı unvanını da elde etmesinin ardından yaşadığı melankoli şiddetini iyiden iyiye arttırır ve JJ, bütün olayları kötü yanından değerlendiren, en normal kabul edilen değerleri bile dinamitlemeye ant içmiş duygusal bir provokatöre dönüşür. Kullandığı bu yönteme de bir isim verir: Beyin Çürütme Meditasyonu.

Üniversitede teknoloji felsefesi üzerine çalışmalar yapan McCormack, yukarıda kurduğu hikâyeye paralel şekilde akan ikinci bir aks yaratır. Burada da Avrupa Ceza Komisyonu yetkisinde ve AB şartlarına uygun şekilde yeni bir cezaevi sistemine dair yapılan bir dizi girişimden bahsedilir.

Koca bir gemiye inşa edilecek olan bu cezaevinin en temel farklılığı şu şekilde özetlenebilir: Cezaları onaylanmış olan mahkumlar, ceza süreleri ölçüsünde uyutulacaklardır. Ancak iş bu kadarla sınırlı değildir.

Komadan Notlar, Mike McCormack, Çevirmen: Aslı Araboğlu, 192 syf., Ayrıntı Yayınları, 2020.

“

Komadan Notlar, bilim kurgu romanı olarak geçse de bildik bilim kurgu atmosferinin epey dışında bir dünya sunar. Uzay, galaktik savaşlar, büyük teknolojik gelişmeler, güçlü silahlar vs. yoktur içinde.

Somnos Projesi'nin başkanlığını yürüten Milletvekili Kevin Barret TD, yeni cezaevi sistemiyle ilgili çalışmasını uzman ekibiyle beraber tamamlayıp konuyu bir basın toplantısıyla duyurduğunda hemen her yerde tartışmalar çıkmaya başlar. Bir kesim bu sistemi ekonomik olarak faydalı bir tasarruf olarak değerlendirirken, başka bir kesimse mahkumların kendilerini özgürlükten yoksun hissetmeyecekleri için ıslah edilmelerinin de bir anlamı kalmadığını iddia eder.

Tamamen gönüllülük üzerine ve bireysel başvuruyla beş kişilik bir denek üzerinde ilk uygulamaya başlanma kararı alınır. Pek çok cezaevinden katılım mektubu gelse de yetkililer titiz bir çalışma yürütürler, ancak aralarından çıkan bir mektup hepsini şaşırtır çünkü cezaevinden değil, dışarıdan, suçsuz bir insan tarafından gönderilmiştir. Bu JJ'den başkası değildir. Gerekçesinde de şu yazmaktadır:

“Aklımı çıkarıp atmak istiyorum.”

PARÇALARDAN BÜTÜNE GİDEN BİR ROMAN

İngilizce ve felsefe mezuniyetinin ardından Eyre Meydanı'nda temizlikçi olarak çalışan ve bu yüzden geceleri saat ikiden sonra yazı masasına oturarak ilk kitabını kaleme alan McCormack, Komadan Notlar'da farklı ve yeni bir kurgu tekniği kullanır.

Ana hikâye klasik şekilde akarken, kitabın pek çok sayfasında yer alan dipnotlarda Somnos Projesi'nin ayrıntılarını okumaya başlarız. Ha-

“

Hikâye klasik
şekilde akarken,
kitabın pek
çok sayfasında yer
alan dipnotlarda
Somnos
Projesi’nin
ayrıntılarını
okumaya başlarız.

yati ayrıntılar da değildir bunlar, hatta bir kısmı sadece teknik detaylar içerir ve bu dipnotların birbiriyle doğrudan bir devamlılığı yoktur. Parça parça fotoğraf kareleri çekilir sadece, bu karelerin birleşimiye bize yeni cezaeviyle ilgili pek çok ayrıntı verir.

Ayrıca romanın biçimsel tercihi de bir tanıklık mantığı üzerine kuruludur. Kabaca özetlersem; JJ’in başvurusu, zaten popüler bir tartışma konusu olan Somnos Projesi’ni hepten merkeze taşır ve JJ gündem haline gelir. Öyle ki sözlerinden tişört baskısı yapılırken, kalp ritimleri üzerine düzenlenen bir şarkı Avrupa çapında en çok dinlenen şarkı olur. Hal böyle olunca da gazeteci olduğunu tahmin ettiğimiz birtakım kişiler, JJ’yi tanıyan beş kişiyle (babası Anthony, sevgilisi Sarah, komşusu Frank, öğretmeni Gerard ve projenin yürütücüsü Kevin) görüşürler ve biz de JJ hakkında hemen her şeyi kısa kesmelerle ve bu beş kişinin söyledikleri üzerinden öğreniriz.

Bir karakter yaratırken her şeyden önce o karakteri bütünlüklü olarak hayal ettiğini, en işe yaramaz, en sıkıcı ayrıntıları bile oturup saatlerce düşündüğünü söyleyen McCormack, Komadan Notlar’da hem biçimsel hem kurgusal olarak lezzetli bir romanla Türkiye’ye merhaba diyor.

Umarım “utanç verici şekilde ihmal edilmiş” olan McCormack’ın diğer kitaplarını da okuma şansına erişiriz.

Ve umarım “utanç verici şekilde ihmal edilmiş” olan yerli yazarlarımız da yazmaya devam ederler.

KAYNAKLAR

<https://www.theguardian.com/books/2017/jun/24/mike-mccormack-soundtrack-novel-death-metal-novel-solar-bones>

<https://www.irishtimes.com/culture/books/mike-mccormack-a-lot-of-people-had-faith-to-stick-by-me-in-the-difficult-years-1.3529080>

Şeref Motel: Nesilden nesile değişim

M. Caner Alper'in romanı 'Şeref Motel', Doğan Kitap tarafından okurla buluştu. Bütün okurların ailelerinden, akrabalarından aşına olduğu karakterlere can veren yazar; bir aile hikâyesi anlatırken aynı zamanda sadece bir ailenin tarihini değil, nesilden nesile değişimle bir ülkenin dönüşümünü de anlatıyor.

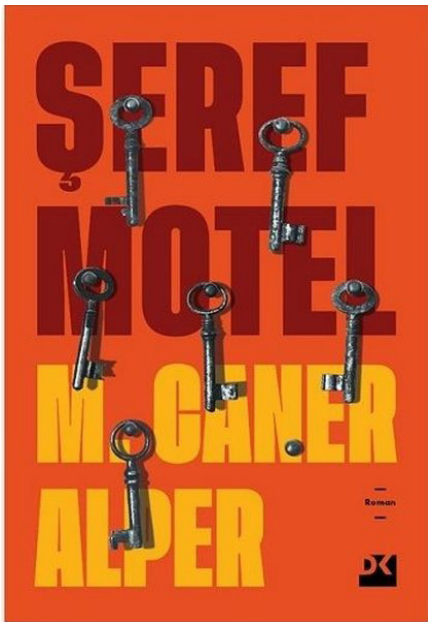
Sinem Gündem

“

M. Caner Alper'in
romanı 'Şeref Motel',
Doğan Kitap
tarafından okurla
buluştu.

Şeref Motel okuyucuya “Ey okur hiçbirimizin ailesi bize okul kitaplarında gösterilenler kadar mutlu değil. Bak anlatacağım hikayede aile birliği diye diye nelerin halının altına süpürüldüğünü gör” dediği bir hikaye. Zenne filminin yönetmeni ve senaristi M. Caner Alper'in son kitabı Şeref Motel yazarın kendi hayatından da izler taşıyor. Yazar 80'lerdeki Türkiye'yi, siyasi iklimi, kadın erkek eşitliğini hepimizin ailesinden yola çıkarak anlatmış. Şeref Motel, oldukça sürükleyici ve en büyük hapishanemiz olan aile kavramını çok içeriden bir yerden sorgulamamızı sağlayan bir kitap.

"Her şeye yüksek bir sadakat, derin bir nefretle bağlıyım. Her nerede değilsem orada mutlu olacaktım gibi gelir" der Baudelaire. Bu cümleyi günümüzde bizi içine hapseden her kavram, her olgu, her sosyokültürel yapı için kullanabiliriz. Hayata baktığımız ilk ve en kirli pencere aile de, asla ölmeyen canlılığıyla bizi içine hapsederken mutlu aile tablolarına bakar ve dışarıdan görünen her mutlu resme sanki mutluluk sadece bizim tarafta değilmiş gibi becerememe hissi ile yaklaşıyoruz. Eksiklikten kaynaklı becerememe hissi, zaman zaman suçu kendimizde aramamıza sebebiyet verse de aslında asıl sorgulanması gereken, ailenin kol kırılır yen içinde kalır kalıbı için yaratılmış bir organizmaya dönüşmesidir. Herkesin bir yarası var mutlaka ve bu yara ailenin seni ne kadar sarıp sarmaladığı, duyguları mı yoksa şerefi mi ön plana aldığı ikileminde ya büyüyor ya da küçülüyor. Yanlış anlaşılmasın yaralarımızla doğmuyoruz. Yaralarımızı da ailemiz açıyor. İşte M. Caner Alper'in kaleme aldığı Şeref

Şeref Motel, M. Caner Alper,
168 syf., Doğan Kitap, 2020.

“

Şeref Motel
okuyucuya “Ey okur
hiçbirimizin
ailesi bize okul
kitaplarında
gösterilenler
kadar mutlu değil.
Bak anlatacağım
hikayede
aile birliği diye
diye nelerin halının
altına
süpürüldüğünü gör”
dediği bir hikaye.

Motel de çekirdek bir ailenin geçmişe yaptığı yolculuğu anlatıyor. Her ne kadar günümüzde aileler en fazla 4 kişilik olsa da halalar, teyzeler, dayılar, amcalar, yengeler, enişterler, kuzenler zaman zaman o çekirdeğin açılmasına, içten içe çürümesine sebebiyet veriyor.

AŞINA OLDUĞUMUZ KARAKTERLER

Hepimizin ailelerimizden, akrabalarımızdan aşına olduğu karakterlere can vermiş Alper, Şeref Motel ekseninde dönen hikayesinde. Okurken ne kadarı gerçek diye sormadan edemedim. Çünkü romanda anlatılanların her biri aşına olduğumuz karakterler. Annelerin erkek kardeşlerine düşkünlüğü, dayı kavramı neden “amcalanmak” yok gibi çok haklı sorularla sorgulanıyor.

Kadınların, kendilerine değer vermeyen erkeklerin peşinde yıllarını harcamak zorunda kalmalarını anlamaya çalışıyor kitabın anlatıcısı ve baş karakteri Cem. Kitapta modern Türkiye’ye geçişin izlerini de görmek mümkün; 40’lı yaşlarının başındaki herkesin hatırlayacağı detaylarla örülü kitap. Hatta okurken ilk gençliğimi, ergenliğimi yaşadığım zamanlardaki özgürlüğe duyduğum umut canlandı gözümde, yazarın Duygu Asena’nın biz kadınlara aşılama çalıştığı özgüven duygusunu hatırlattığı satırlarda. Şeref Motel sadece kadının değil aile içinde ezilen ama yine de sorgulamayı başarabilen her bireyin özgürlük çabasını anlatıyor. 30 yıl önce bambaşka bir dünyada yaşayacağımızın hayalini kurduğumuz çocukluk hatıralarımıza, modernleşmenin herkesin kendi hayatını istediği gibi yaşaması isteğinin ne demek olduğuna bir kere daha bakmamızı sağlıyor.

“

**Kadınların,
kendilerine değer
vermeyen
erkeklerin peşinde
yıllarını harcamak
zorunda
kalmalarını anlamaya
çalışıyor kitabın
anlatıcısı ve baş
karakteri Cem...**

M. Caner Alper, “Her ailede bir yaşlı, tarihe geçmiş mucit ağabeyinden, onlarca dile çevrilmiş yazar amcasından, sanat akımlarını etkilemiş ressam teyzesinden, hastalıklara şifa bulmuş doktor halasından ya da etkileyici yapıların mimarı kuzeninden değil de daha çok bir zamanlar ne kadar zengin olduklarından, gürül gürül para kazanırken nasıl har vurup harman savurduklarından ya da bir dönem herkesçe nasıl tanındıklarından filan bahsedip övünür. Bizimki de öyle bir sülaleydi işte” diyerek anlattığı sülalesinin aslında hepimizin sülalesi olduğunu anlamamızı sağlıyor. Alper aileye, akrabalara o kadar içeriden bir yerden bakmış ki her karakterin aslında kendi akrabalarınızdan oluştuğunu anlamak çok da vaktinizi almıyor. Kitabın aşına olduğumuz bir hikayeleri anlatırken bu kadar sürükleyici olmasının en büyük nedeni de M. Caner Alper’in sinematografik bakış açısı. Kitabın fonu olan motel, garsonundan gelen müşterilerine kadar her karakter sanki daha önce onları görmüşçesine gözünüzde canlanıyor.

Aile kavramını “Okuduğum kitaplardaki, seyrettiğim filmlerdeki o geniş, mutlu aile olamadığımız için, kendimi ve geleceğimi onlardan bir an önce kurtarmanın en doğru yol olduğunu artık biliyordum” satırlarıyla anlatan Alper okuyanı ister istemez çocukluğuna götürüyor. Hiçbir ailenin mükemmel olmadığını bir kez daha anlamamızı sağlıyor. Mutlu aile tablosunun sadece çocuklar korunarak, onlar yaralansa da yaralarına sahip çıkarak çizilebileceğini anlatıyor. Hem de okuyucunun gözüne sokmadan, hepimizin hikayesini anlatarak.

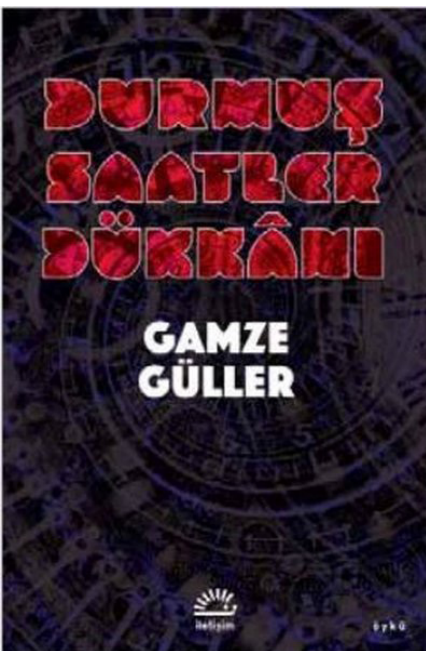
Bilinmezliğin tedirgin insanları: Durmuş Saatler Dükkânı

Güller'in özenli dili, öykülerin tamamına yansırken okurun sezgilerini de güçlendiriyor. Öngörülemez acayip durumların ve tuhaf duyguların gizeminin edebiyatla kesişmesi diye tanımlayabileceğimiz Durmuş Saatler Dükkânı, okuruna, yazarın yarattığı fantastik imgelerle ve yerinde boşluklarla, gerçeği farklı bakış açılarıyla algılayan estetik tadı da yakalayabilecekleri bir serüven bahşediyor.

Suzan Bilgen Özgün

“

**Gamze
Güller, İletişim
Yayınlari'ndan
çıkan yeni öykü
kitabı, Durmuş
Saatler
Dükkânı ile okur
karşısında...**

Durmuş Saatler Dükkânı,
, 107 syf.,
İletişim Yayıncılık, 2020.

Gamze Güller, özellikle öykü severlerin aşına olduğu bir isim. İçimdeki Kalabalık, 2013 Orhan Kemal Öykü Ödülü'nü alan Beşinci Köşe gibi kitaplarından sonra, bir de En Çok Onu Sevdim adlı novellası yayınlandı. Güller bugünlerde İletişim Yayınları'ndan çıkan yeni öykü kitabı, Durmuş Saatler Dükkânı ile okur karşısında...

Güller, on dört öyküden oluşan bu yeni kitabında, öncekilerden farklı olarak, daha çok gotik unsurların hissedildiği, evrensel gerilim ile harmanlanmış öznel kaygıların baskın olduğu, tekinsiz bir atmosfere yer vermiş. İnsan ve doğanın öngörülemez karanlıkyönlerini, dinamikolduğukadartitiz ve detaylı bir dille kitabına aksettiren yazarın bu metinlerinde, daha önceki öykülerinde olduğu gibi mimarlık mesleğinin katkıları da fark ediliyor. Öykülerin tamamına yansıyan ölüm, yalnızlık, aidiyetsizlik, yabancılaşma, gece, gizem, bilinmezlik, dışlanmışlık gibi kavramların, çağımızın tedirgin insanları diyebileceğimiz karakterlerle bir bütünlük oluşturduğu görülüyor.

Güller, ağırlıklı olarak bireysel sorunlarında ve yalnızlıklarında karamsarlığa kapılmış kişilerin içsel çatışmalarını kaleme alırken heyecanve merak duygusunuda canlı tutmayı başarmış. Dozunda ipuçlarıyla metinlerden dışlanmayan okur, birçok karakterle empati kurarken kendi derinliklerine de değişik açılardan bakabiliyor. “İçeride Kim Var” öyküsünde, bu karakterlerden birinin kuşatılmışlık hissi net bir şekilde görülebiliyor:

“

Güller, on dört öyküden oluşan bu yeni kitabında, öncekilerden farklı olarak, daha çok gotik unsurların hissedildiği, evrensel gerilim ile harmanlanmış öznel kaygıların baskın olduğu, tekinsiz bir atmosfere yer vermiş.

“Çıkıp bu döngüyü kırması, bu evden, bu mahalleden, bu hayattan kurtulması gerek. Çıkmak için elini dolap kapağına attı. Tam açacağı anda kilitte bir anahtar döndü ve dış kapının gıcirtısı duyuldu yeniden.

Daire kapısı hızla açıldı. Biri paldır küldür içeri daldı.

‘Şimdi göreceksiniz!’ dedi.”

Latince post mortem “ölümden sonra” demektir ve ölüm sonrası fotoğrafçılığını ifade etmek için de kullanılır. Bu adı taşıyan ve çok çağrışımlı bir metin olan “Post Mortem” adlı öykü de, kuşatılmış insanların bekleyişine bir başka örnek sunuyor: “Sabah otobüs bekle, öğlen yemek kuyruğu bekle, gün boyu mesai bitsin diye bekle, hafta boyu hafta sonunu bekle, hafta sonu gelince de mağazaların önünde Sevim’i bekle...”

Kitapla aynı adı taşıyan “Durmuş Saatler Dükkânı”, insanın adeta içine dalıp kaybolduğu büyümlü atmosferiyle kitabın sonuna yakışan bir final öyküsü olmuş. Günümüzü kuşatan belirsizlikler, bilinmezlikler ve bekleyişler, bazen sisli, bazen gölgeli ve kaygan, hatta kaypak bir zeminde, yaşadığımız hakiki anları da kaybetmemize neden olabiliyor. Oysa zaman insandan bağımsız bir kavram değil. Önemli olan onun esiri olmadan ama onu fark ederek kendimizi ve dünyayı tanımaya, anlamaya çalışmak, tabii eğer başarabilirsek...

“

Güller'in özenli dili, öykülerin tamamına yansırken okurun sezgilerini de güçlendiriyor.

“O ânı sevdi. Ben de sevdim. Biz anları severiz. Ve ömrümüzü sere serpe yayarız bu anların üstüne. Akışkanlaşırız hayatın içinde, süzülürüz. Kendi gözlerime bakmak için vaktim var. Ahşaptaki incecik damarlara dokunmak için. Ateşin odadaki dansını izlemek, hayal kurmak için.”

Güller'in özenli dili, öykülerin tamamına yansırken okurun sezgilerini de güçlendiriyor. Öngörülemez acayip durumların ve tuhaf duyguların gizeminin edebiyatla kesişmesi diye tanımlayabileceğimiz Durmuş Saatler Dükkânı, okuruna, yazarın yarattığı fantastik imgelerle ve yerinde boşluklarla, gerçeği farklı bakış açılarıyla algılarken estetik tadı da yakalayabilecekleri bir serüven bahşediyor.

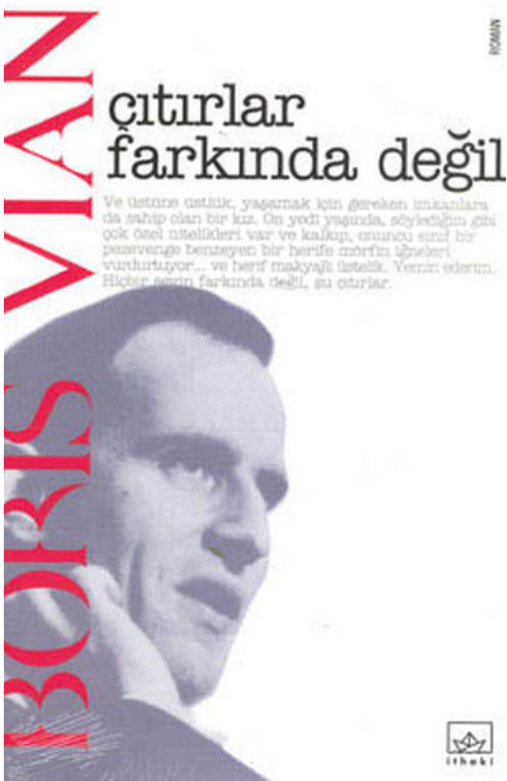
Mezarlarınıza Tüküreceğim

Yazar: Boris Vian

Çevirmen: Birsal Uzma

Yayınevi: İthaki Yayınları

Sayfa Sayısı : 136

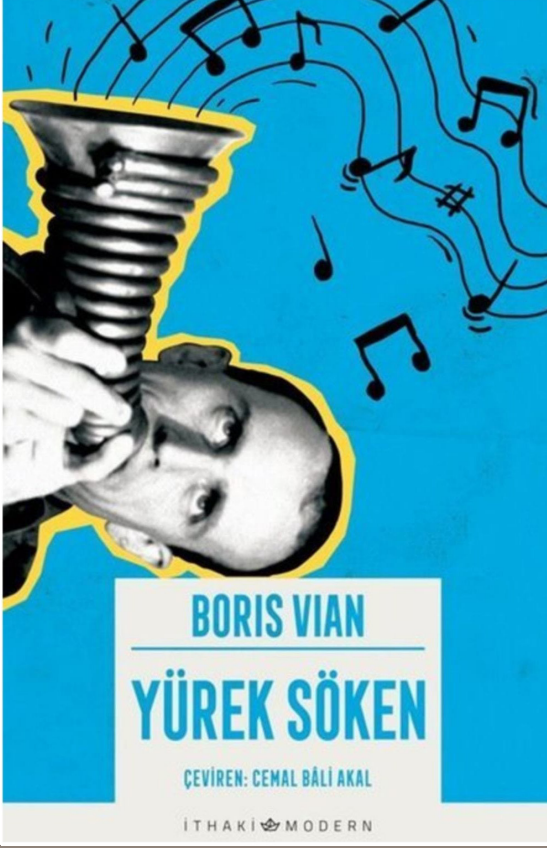
Çıtırlar Farkında Değil

Yazar: Boris Vian

Çevirmen: Hakan Tansel

Yayınevi: İthaki Yayınları

Sayfa Sayısı : 156

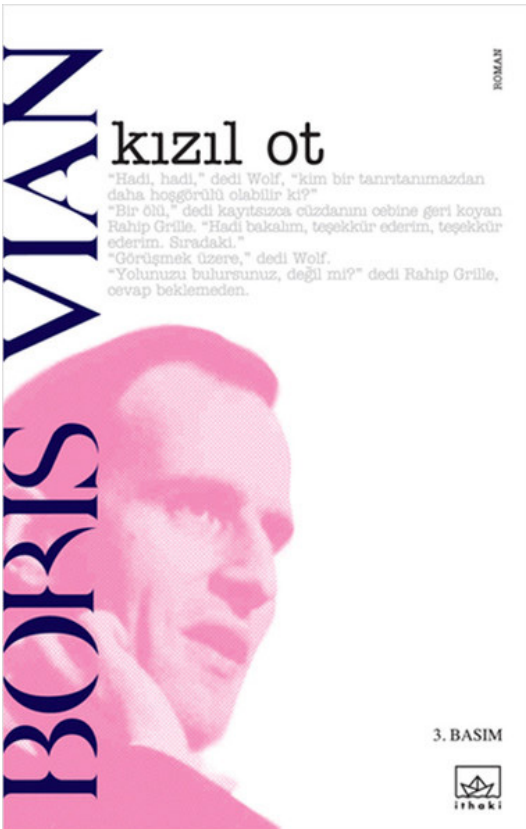
Yürek Söken

Yazar: **Boris Vian**

Çevirmen: **Cemal Bali Akal**

Yayınevi: **İthaki Yayınları**

Sayfa Sayısı : 256

Kızıl Ot

Yazar: **Boris Vian**

Çevirmen: **Hakan Tansel**

Yayınevi: **İthaki Yayınları**

Sayfa Sayısı : 215

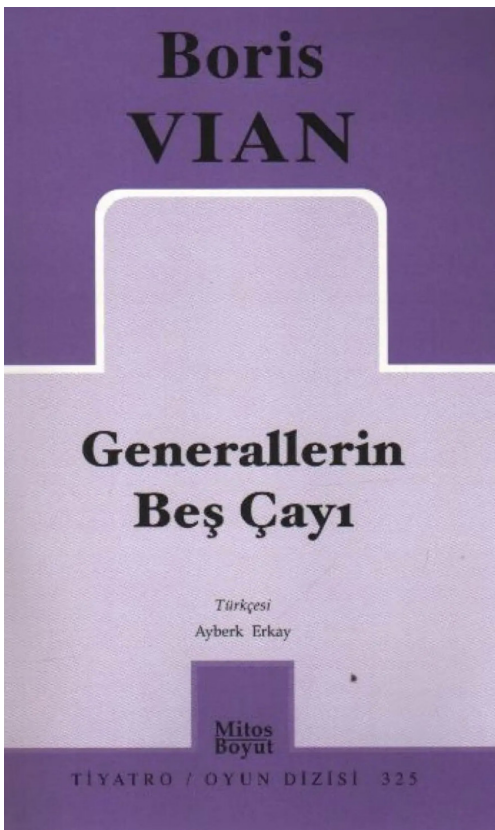
Ve Bütün Çirkinler Öldürülecek

Yazar: **Boris Vian**

Çevirmen: **Hakan Tansel**

Yayınevi: **İthaki Yayınları**

Sayfa Sayısı : 212

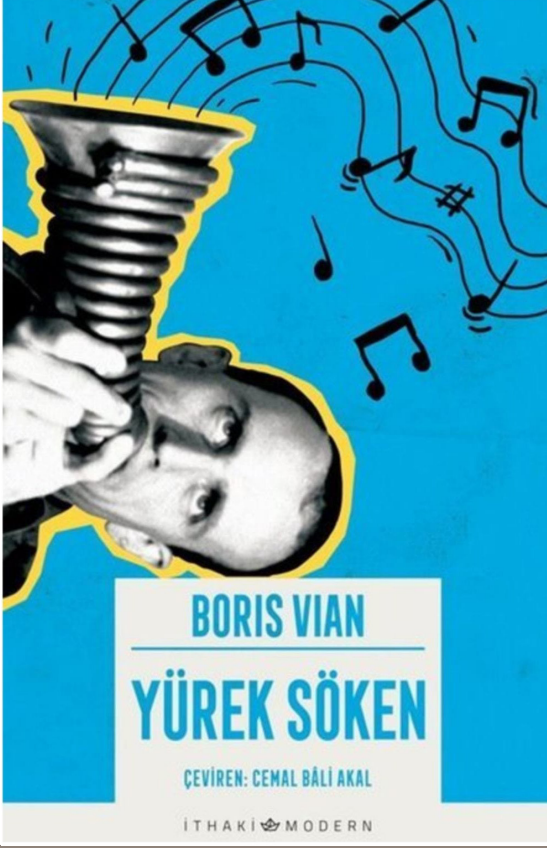
Generallerin Beş Çayı

Yazar: **Boris Vian**

Çevirmen: **Ayberk Erkay**

Yayınevi: **Mitos Boyut Yayınları**

Sayfa Sayısı : 100

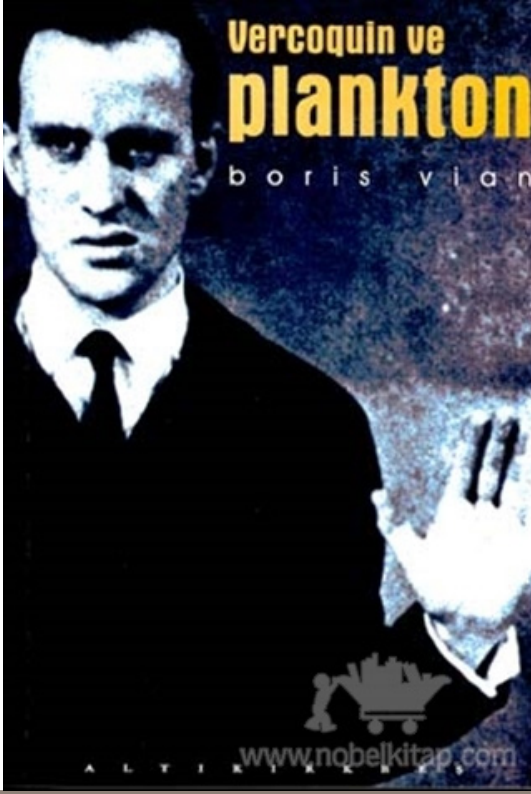
Bir Kara Kedi İçin Blues

Yazar: **Boris Vian**
Çevirmen: **Anıl Karol**
Yayınevi: **Marjinal Kitap**
Sayfa Sayısı : 112

Bütün Ölülerin Derileri Aynıdır

Yazar: **Boris Vian**
Çevirmen: **Zühre İlkelen**
Yayınevi: **İthaki Yayınları**
Sayfa Sayısı : 142

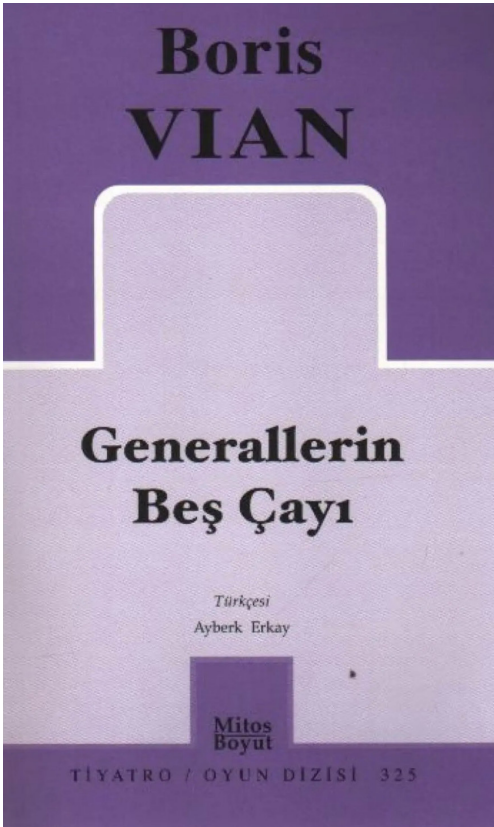
Vercoquin ve Plankton

Yazar: **Boris Vian**

Çevirmen: **Elif Aksu**

Yayınevi: **Altıkırkbeş Yayınları**

Sayfa Sayısı : 207

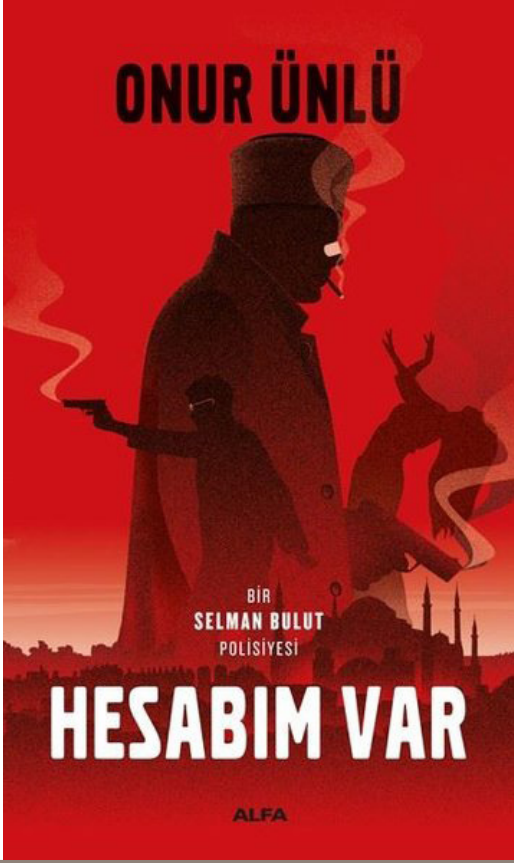
Pornografi Üzerine

Yazar: **Boris Vian**

Çevirmen: **Işıl Y. Yüce**

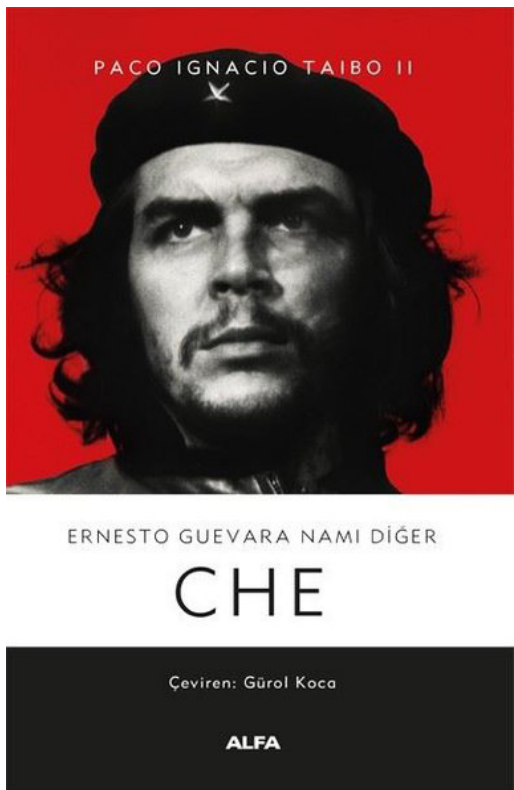
Yayınevi: **Altıkırkbeş Yayınları**

Sayfa Sayısı : 96

Hesabım Var

Yazar: Onur Ünlü
Yayınevi: Alfa Yayıncılık
Sayfa Sayısı : 352

Ernesto Guevara Nam-ı Diğer Che

Yazar: Paco Ignacio Taibo II
Çevirmen: Gürol Koca
Yayınevi: Alfa Yayıncılık
Sayfa Sayısı : 856

Kesekli Tarla

Yazar: **Figen Şakacı**

Yayınevi: **İletişim Yayınları**

Sayfa Sayısı : **163**

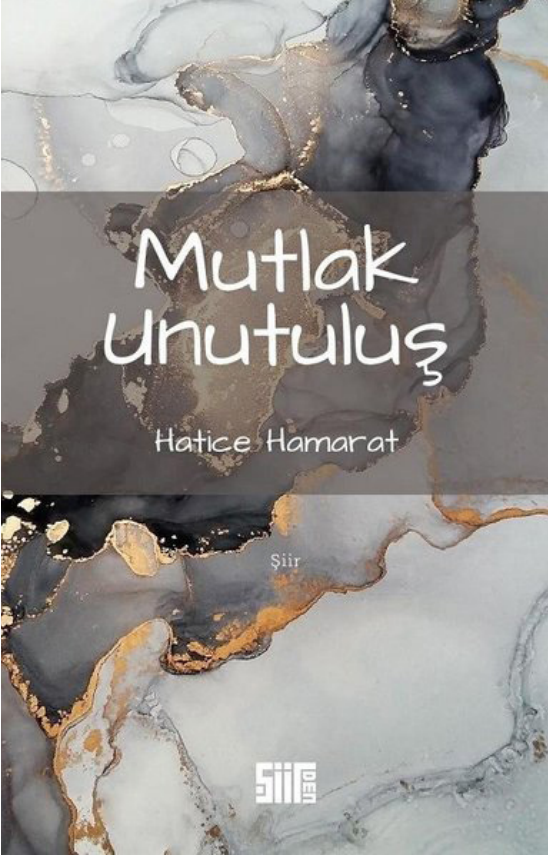
Dersim Alexanderplatz

Yazar: **İmran Ayata**

Çeviren: **Vanina Kutelas**

Yayınevi: **İletişim Yayınları**

Sayfa Sayısı : **265**

Mutlak Unutuluş

Yazar: **Hatice Hamarat**

Yayınevi: **Şiirden Yayınları**

Sayfa Sayısı : 88

Wilhelm Schmid

Dokunmanın Gücü Üzerine

Dokunmanın Gücü Üzerine

Yazar: **Wilhelm Schmid**

Çeviri: **Tanıl Bora**

Yayınevi: **İletişim Yayınları**

Sayfa Sayısı : 57